AÐALNÁMSKRÁ TÓNLISTARSKÓLA

STROKHLJÓÐFÆRI

2001

AÐALNÁMSKRÁ TÓNLISTARSKÓLA

STROKHLJÓÐFÆRI

2001

Menntamálaráðuneytið

Menntamálaráðuneytið : námskrár 31

Júlí 2001

Útgefandi: Menntamálaráðuneytið
Sölvhólsgötu 4
150 Reykjavík
Sími: 560 9500
Bréfasími: 562 3068
Netfang: postur@mrn.stjr.is
Veffang: www.mrn.stjr.is

Hönnun og umbrot: XYZETA / SÍA
Ljósmyndun: Kristján Maack
Myndskreytingar: XYZETA / SÍA
Prentun: Oddi hf.

© 2001 Menntamálaráðuneytið

ISBN 9979-882-53-0

EFNISYFIRLIT

Formáli 7
Fiðla 9
- Nokkur atriði varðandi nám á fiðlu 9
- Grunnnám 10
  - Markmið í grunnnámi
  - Verkefnalisti í grunnnámi
  - Grunnpróf
- Miðnám 16
  - Markmið í miðnámi
  - Verkefnalisti í miðnámi
  - Miðpróf
- Framhaldsnám 24
  - Markmið í framhaldsnámi
  - Verkefnalisti í framhaldsnámi
  - Framhaldspróf
- Samleikur 33
  - Grunnnám
  - Miðnám
  - Framhaldsnám
- Bækur varðandi hljóðfærið 36

Víóla 39
- Nokkur atriði varðandi nám á víólu 39
- Grunnnám 40
  - Markmið í grunnnámi
  - Verkefnalisti í grunnnámi
  - Grunnpróf
- Miðnám 46
  - Markmið í miðnámi
  - Verkefnalisti í miðnámi
  - Miðpróf
- Framhaldsnám 55
  - Markmið í framhaldsnámi
  - Verkefnalisti í framhaldsnámi
  - Framhaldspróf

3

Samleikur 66
Grunnnám
Miðnám
Framhaldsnám
Bækur um hljóðfærið 67
Selló 69
Nokkur atriði varðandi nám á selló 69
Grunnnám 69
Markmið í grunnnámi
Verkefnalisti í grunnnámi
Grunnpróf
Miðnám 75
Markmið í miðnámi
Verkefnalisti í miðnámi
Miðpróf
Framhaldsnám 82
Markmið í framhaldsnámi
Verkefnalisti í framhaldsnámi
Framhaldspróf
Samleikur 88
Grunnnám
Miðnám
Framhaldsnám
Bækur varðandi hljóðfærið 90
Kontrabassi 91
Nokkur atriði varðandi nám á kontrabassa 91
Grunnnám 91
Markmið í grunnnámi
Verkefnalisti í grunnnámi
Grunnpróf
Miðnám 97
Markmið í miðnámi
Verkefnalisti í miðnámi
Miðpróf
Framhaldsnám 103
Markmið í framhaldsnámi
Verkefnalisti í framhaldsnámi
Framhaldspróf

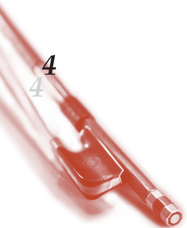

Samleikur 110
Grunnnám
Miðnám
Framhaldsnám
Bækur varðandi hljóðfærið 112

FORMÁLI

Aðalnámskrá tónlistarskóla skiptist annars vegar í almennan hluta og hins vegar í greinanámskrár fyrir einstök hljóðfæri og námsgreinar í tónlistarskólum. Í þessu riti er að finna greinanámskrár fyrir strokhljóðfæri, þ.e. fiðlu, víólu, selló og kontrabassa. Námskrárnar miðast við þá skipan tónlistarnáms sem mælt er fyrir um í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla.

Í almennum hluta aðalnámskrár eru hlutverk og meginmarkmið tónlistarskóla skilgreind. Náminu er skipt í þrjá námsáfanga, grunnnám, miðnám og framhaldsnám, og lögð áhersla á samræmt námsmat við lok áfanganna. Jafnframt er lögð áhersla á sjálfstæði og frumkvæði einstakra skóla, skapandi starf og samvinnu í skólastarfi.

Aðalnámskrá tónlistarskóla er ætlað að tryggja fjölbreytni en jafnframt að stuðla að samræmingu þeirra námsþátta sem aðalnámskrá tekur til, bæði innan einstakra tónlistarskóla og á milli skóla.

Almenn atriði varðandi námsþætti og námsmat er að finna í almennum hluta aðalnámskrár. Þar er einnig að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Því er mikilvægt að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér almennan hluta aðalnámskrár tónlistarskóla vandlega.

Í almennum hluta aðalnámskrár er mælst til þess að tónlistarskólar skilgreini starfssvið sitt í eigin skólanámskrám. Við þá námskrárgerð er hverjum skóla ætlað að taka mið af stefnumörkun aðalnámskrár tónlistarskóla, ásamt því að sinna sérhæfðum og staðbundnum markmiðum.

Í námskrám fyrir einstök strokhljóðfæri er að finna sértæk markmið fyrir grunnnám, miðnám og framhaldsnám, sniðin að hverju hljóðfæri, verkefnalista fyrir einstaka áfanga, prófskýringar og dæmi um prófverkefni á áfangaprófum. Auk þess eru birtir listar með samleiksverkum og bókum varðandi hljóðfærin.

6

7

FIÐLA

Í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er fjallað um nokkur atriði varðandi nám á fiðlu. Þar á eftir fara kaflar um hvern hinna þriggja megináfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru fyrst tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok hvers námsáfanga. Síðan eru birtir verkefnalistar með dæmum um viðfangsefni í hverjum námsáfanga. Á eftir verkefnalistunum er prófkröfum á áfangaprófum lýst með völdum dæmum og gerð grein fyrir flutningsmáta tónstiga og hljóma. Í lok námskrárinnar er skrá með samleiksverkum, auk ábendinga um gagnlegar bækur varðandi hljóðfærið.

Rétt er að benda á að flokkun viðfangsefna í námsáfangana er ekki einhlít, sum þeirra hæfa nemendum á mörkum áfanga og einnig geta ýmis sígild verk úr grunn- og miðnámi hentað sem viðfangsefni í framhaldsnámi. Hér er það kennara að vega og meta. Aðalatriðið er ekki hvað nemandinn leikur, heldur hvernig hann gerir það.

Nokkur atriði varðandi nám á fiðlu

Fiðlan er minnst í fjölskyldu strokhljóðfæranna en jafnframt langfjölmennasta hljóðfærið í sinfóníuhljómsveit. Fiðlan þróaðist út frá ýmsum strengjahljóðfærum miðalda. Þessari þróun lauk um miðja 16. öld og hefur fiðlan lítið breyst síðan að öðru leyti en því að hálsinn hefur verið lengdur og innviðir styrktir til þess að ná megi meiri tónstyrk. Þróun bogans í núverandi mynd tók hins vegar lengri tíma, eða til loka 18. aldar.

Hefðbundið fiðlunám getur hafist þegar börn eru 4 til 6 ára. Árangur námsins er ákaflega einstaklingsbundinn og eru þess mörg dæmi að börn, sem byrja eldri, nái góðum árangri. Mikilvægt er að stærð hljóðfæris hæfi líkamsþroska nemandans, stærð fiðlu og boga sé í réttum hlutföllum og að hvort tveggja sé í góðu ástandi. Góð líkamsstaða frá upphafi skiptir einnig sköpum.

8

9

Á liðnum áratugum hafa komið fram ýmsar aðferðir í tónlistarkennslu barna. Má þar nefna aðferðir kenndar við Kodály og Orff en einkum þó Suzuki-aðferðina sem náð hefur miklum vinsældum í fiðlukennslu ungra barna hér á landi. Sé fiðlunám hafið snemma geta nemendur lokið áföngum námsins fyrr en ella og þeir sem skara fram úr jafnvel enn fyrr. Þeir sem ljúka tónlistarskólanámi ungir standa betur að vígi en aðrir, einkum ef hugur þeirra stendur til langskólanáms og að leggja fyrir sig fiðluleik.

Fiðlunemendum er gagnlegt að kynnast víólu sem er náskyld fiðlunni og læra þá jafnframt að lesa nótur í C-lykli. Þessu má meðal annars finna stað í samleik.

Grunnnám

Almennt er miðað við að nemendur, sem hefja nám í hljóðfæraleik 8 til 9 ára gamlir, ljúki grunnnámi á um það bil þremur árum. Þessi viðmiðun er þó engan veginn einhlít þar sem nemendur hefja nám á ýmsum aldri og námshraði getur verið mismunandi. Þar sem algengt er að fiðlunemendur hefji nám ungir má að sama skapi ætla að þeir ljúki grunnprófi yngri en nemendur á mörg önnur hljóðfæri.

Markmið í grunnnámi

Uppbygging kennslu í grunnnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok grunnnáms eiga fiðlunemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- haldi rétt á hljóðfærinu, fiðlan sitji vel og örugglega og vinstri hönd sé frjáls
- hafi náð góðu og öruggu bogataki
- beiti boganum á eðlilegan og áreynslulausan hátt
- hafi náð tökum á góðri og vel uppbyggðri stöðu vinstri handar
- hafi náð tökum á góðri stöðu allra fingra vinstri handar
- hafi náð hröðum og jöfnum vinstri handar fingrahreyfingum
- hafi náð allgóðum tökum á mismunandi bogastrokum, þ.e. detaché, staccato, legato og martelé
- hafi náð allgóðum tökum á pizzicato
- hafi náð góðri tónmyndun á tónsviðinu g til d'''
- sýni góða kunnáttu í 1., 2. og 3. stillingu
- hafi náð allgóðum tökum á inntónun
- sýni skilning á meginþáttum tónmyndunar, þ.e. þunga og hraða bogans auk fjarlægðar hans frá stól
- hafi nokkur tök á vibrato
- geti leikið með greinilegum styrkleikabreytingum
- hafi náð grundvallartökum á að stilla hljóðfæri sitt sjálfur

Nemandi

- hafi öðlast allgott hrynskyn
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta grunnnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að leika eftir eyra
- hafi fengist við skapandi starf frá upphafi námsins
- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi á valdi sínu eftirtalda dúrtónstiga, tvær áttundir: G, D, A, B, C
- hafi á valdi sínu eftirtalda hljómhæfa og laghæfa molltónstiga, tvær áttundir: e, h, d, g, a
- hafi á valdi sínu krómatískan tónstiga í 1. stillingu
- hafi þjálfast í leik eftirtalinna þríhljóma, tvær áttundir: c-moll og C-dúr, d-moll og D-dúr, e-moll og E-dúr, g-moll og G-dúr, a-moll og A-dúr, b-moll og B-dúr, h-moll og H-dúr
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á grunnprófi samkvæmt þessari námskrá

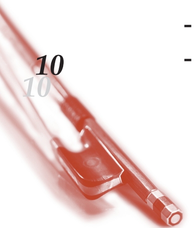

10

11

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í grunnnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í grunnnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni fyrir byrjendur til viðfangsefna sem henta við lok grunnnáms.

Listinn er tvískiptur: annars vegar kennslubækur og æfingar, hins vegar tónverk og safnbækur. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennslubækur og æfingar

APPELBAUM, SAMUEL
Scales for Strings, 1. og 2. hefti
Belwin Mills
Orchestral Bowing Etudes
Belwin Mills
String Builder, 1.–3. hefti
Belwin Mills
Building Technic with Beautiful Music, 1.–3. hefti
Belwin Mills

DOFLEIN, ERIK OG ELMA
Das Geigen-Schulwerk, 1.–3. hefti
Schott

GIVENS, SHIRLEY
Adventures in Violinland:
„Red Book", fyrir fyrsta ár, sex hefti
„Blue Book", fyrir annað ár, sex hefti
„Yellow Book", fyrir þriðja ár, sex hefti
Seesaw Music Corporation

GÍGJA JÓHANNSDÓTTIR
Fyrstu fiðlugripin og lögin, 1. og 2. hefti
Gígja Jóhannsdóttir

KINSEY, H.
Elementary Progressive Studies, 1. og 2. hefti
Associated Board

KÜCHLER, FERDINAND
100 Etuden, op. 6, 1. hefti
[40 æfingar]
Hug/Peters

MÜLLER, F.
28 Etudes for Strings
Belwin Mills

ŠEVČIK, OTOKAR
School of Bowing Technic, op. 2, I. hluti
Schott

SEYBOLD, A.
Die leichtesten Etüden, 1. hefti
Schott

STARR, WILLIAM
Variations on Suzuki Melodies, Technique Builder for Violin
Summy-Birchard Music

STEADMAN, JACK (ÚTG.)
Violin Scales and Arpeggios: Grades 1–5
Associated Board

SUZUKI, SHINICHI
Position Etudes
[bls. 1–20]
Summy-Birchard
Tonalization
Summy-Birchard

WOHLFAHRT, F.
Elementar Etüden, op. 54
Peters

WOOF, R.
Thirty Studies
[úrval]
Associated Board

ZILVAY, GÉSA
Violin ABC
Fazer

Tónverk og safnbækur

Eftirfarandi tónverk og safnbækur eru fyrir fiðlu og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

ALETTER, W.
Rendez-vous
Bosse Edition

AVSHARIAN, EVELYN (ÚTG.)
Fun with Solos, favorite recital pieces in 1.–3. position
Children's Music Series

BARTÓK, BÉLA
Zehn Slowakische Volkslieder
Editio Musica Budapest

BAY, BILL
Mel Bay's Favorite Classics
Mel Bay

BENTZON, CHRISTY / BÜLOW, GERDA VON
To på samme trin, 24 kendte melodier for violin og klaver
Engstrøm & Sødring Musikforlag

BOYLE, RORY
Creatures left behind by the Ark, seven easy pieces for violin and piano
Associated Board

CARSE, ADAM
Fiddle Fancies, seven short pieces for violin and piano
Stainer & Bell

COCKBURN, NOWELL (ÚTS.)
Liederland
Boosey & Hawkes

HAFLIÐI HALLGRÍMSSON
6 Nordic Impressions
Ricordi

HÄNDEL, GEORG FRIEDRICH / LLOYD, C. H.
Hornpipe from the Water Music
Associated Board

HERFURTH, PAUL C.
A collection of 43 famous compositions
The Willis Music Co.

KABALEVSKY, DMITRI
Albumstücke
Peters

KAYSER, PAUL DE / WATERMAN, FANNY
The Young Violinist's Repertoire, 1.–4. hefti
Faber

KÜCHLER, FERDINAND
Concertino í D-dúr, op. 12
Bosse Edition
Concertino, í D-dúr, op. 15
Bosse Edition

MOKRY, J.
Concertino í G-dúr
Bosse Edition

MURRAY, ELEANOR / TATE, PHILLIS
More Tunes for my Violin
Boosey & Hawkes

NELSON, SHEILA M.
Right from the Start
Boosey & Hawkes
Moving up
Boosey & Hawkes

RIEDING, OSCAR
Rondo op. 22, nr. 3
Bosse Edition
Air Varié op. 23, nr. 3
Bosse Edition
Concertino op. 34–36
Bosse Edition

SANDERS, MARY
The Junior Accompanist
Novello

SCHOSTAKOVICH, DIMITRI
Die aufgezogene Puppe
Peters

SCHUBERT, FRANZ
Entracte from Rosemunde nr. 2
[nr. 11 í Composition and Arrangements]
Associated Board

SEITZ, F.
Concertino op. 13 í G-dúr
Heinrichshofen

SUZUKI, SHINICHI
Suzuki Violin School, 1.–3. hefti
Summy-Birchard

TIBOR, SÁRAN
Small Suite
Editio Musica Budapest

WHISTLER, H. S.
Melodies in First Position
Rubank
Solos for Strings
Rubank

WHISTER, H. S. / HUMMEL, H. A.
First Solo Album
Rubank

ÝMSIR
Evening of Violin Classics, a collection of easy music in the first three positions
Schirmer

Everybody's Favorite Series no. 24, first position violin pieces
Amsco

Fiddlers' Choice, Grade 4 Lower
Associated Board

Klassische Stücke - Classical Pieces - Morceaux Classiques, 1. og 2. hefti
Peters

Violin Intermezzo Album
[1.- 3. stilling]
Bosse Edition

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á grunnprófi í fiðluleik skal nemendi leika þrjú verk og eina æfingu.

14

Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á grunnprófi velja nemendur á milli þess að (a) spinna út frá gefnu upphafi, einföldu hljómferli eða lagi, (b) leika frumsamið verk eða eigin útsetningu og (c) leika stutt alþýðulag eða þjóðlag sem þeir hafa lært eftir eyra. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 43. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 37 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á grunnprófi, valin úr þekktum tónbókmenntum hljóðfærisins. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á grunnprófi.

Tónverk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á grunnprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um tónverk

KÜCHLER, FERDINAND
Concertino op. 15 í D-dúr, 1. kafli
Bosse Edition

HAFLIÐI HALLGRÍMSSON
Rura, Rura
Úr: 6 Nordic Impressions
Ricordi

BRAHMS, JOHANNES
Ungverskur dans
Úr: Avsharian, E.: Fun with Solos
Children's Music Series

SEITZ, F.
Concertino op. 13 í G-dúr
Heinrichshofen

RIEDING, OSCAR
Air Varié op. 23, nr. 3
Bosse Edition

BARTÓK, BÉLA
Smálag
Úr: Zehn Slowakische Volkslieder
Editio Musica Budapest

Dæmi um æfingar

Æfing nr. 14
Úr: Applebaum, Samuel:
Orchestral Bowing Etudes
Belwin Mills

Æfing nr. 28
Úr: Küchler, Ferdinand:
100 Etudes for the Violin
Peters/Hug

15

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið grunnnáms, bls. 11. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið
- krómatískan tónstiga í 1. stillingu
- tvo dúrtónstiga, tvær áttundir
- tvo laghæfa molltónstiga, tvær áttundir
- þríhljóma (moll og samnefndan dúr), tvær áttundir, í þeim fjórum tóntegundum sem valdar eru til prófs

Leikmáti og hraði

Nemandi
- leiki krómatískan tónstiga legato
- geti leikið hvern tónstiga ásamt hljómum með tveimur til þremur mismunandi bogastrokum
- geti leikið tónstiga og hljóma bæði hægt og hratt
- leiki hraðasta tónstigann eigi hægar en M.M. ♩ = 86, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma hiklaust og utanbókar

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nem-

16

enda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga fiðlunemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi
- beiti líkamanum á eðlilegan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- haldi eðlilega á fiðlu og boga
- hafi náð tökum á eðlilegum og áreynslulausum hreyfingum handleggja
- hafi gott vald á detaché, staccato, legato og martelé
- hafi allgott vald á spiccato, ricochet og colle
- hafi gott vald á pizzicato
- ráði við léttleika í stroki og hröð strengjaskipti
- hafi á valdi sínu mismunandi hraða og styrkleika í bogastrokum
- beiti öruggum og markvissum vinstri handar fingrahreyfingum
- hafi náð góðum tökum á inntónun
- hafi náð töluverðri leikni í tvígripum í þríundum, sexundum og áttundum
- hafi náð tökum á þjálum skiptum milli stillinga
- hafi góða þekkingu á hærri stillingum
- hafi náð tökum á vibrato og beiti því við túlkun
- geti gert styrkleikabreytingar og andstæður augljósar
- geti stillt hljóðfæri sitt sjálfur

Nemandi
- hafi öðlast gott hrynskyn
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi lagt stund á ýmiss konar samleik, þ.m.t. hljómsveitarleik og kammertónlist
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- geti leikið krómatískan tónstiga á tónsviðinu frá g til d'''

17

- hafi á valdi sínu a.m.k. sex dúrtónstiga í þremur áttundum
- hafi á valdi sínu a.m.k. sex hljómhæfa og laghæfa molltónstiga í þremur áttundum
- hafi á valdi sínu þríhljómaraðir sem tengjast framangreindum dúr- og molltóntegundum, sbr. dæmi á bls. 23–24; leika skal alla hljóma hverrar raðar frá grunntóni fyrsta hljóms[1]
- hafi þjálfast í leik flaututóna í dúr- og laghæfum tónstigum upp í 3. stillingu
- hafi þjálfast í leik gangandi þríunda í dúr- og laghæfum molltónstig-um upp í 6. stillingu
- hafi þjálfast í leik tvígripa í þríundum, sexundum og áttundum í dúr- og molltónstigum, í tveimur áttundum þar sem mögulegt er innan tónsviðsins g til d''', annars í einni áttund
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

Nemanda hafi gefist kostur á að velja hvort og að hversu miklu leyti hann sinnir eftirfarandi atriðum:

- leik eftir eyra
- tónsköpun
- spuna

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- ýmis blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í miðnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í miðnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val

1 Í hverri hljómaröð skulu vera eftirfarandi hljómar: i, I, vi, IV, iv, i^{07}, V^7/IV

18

annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf miðnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listinn er tvískiptur: annars vegar kennslubækur og æfingar, hins vegar tónverk og safnbækur. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennslubækur og æfingar

DONT, J.
24 Studies op. 37 in preparation for Kreutzer and Rode etudes
IMC/Peters

GALAMIAN, I.
Contemporary Violin Technique, 1. hefti
Galaxy Music Corporation

HRIMALY, J.
Scale-Studies for Violin
Schirmer/Carl Fischer

MAZAS, J. F.
Etýður op. 36, 1. hefti
IMC/Peters

SCHRADIECK, H.
School of Violin-Technics, 1.–3. hefti
Carl Fischer

ŠEVČIK, O.
Preparatory Exercises in Double Stopping, op. 9
Schirmer
School of Violin Technics, Exercises in the first position, op. 1, I. hefti
Schirmer
Second to Seventh Positions, op. 1, II. hefti
Schirmer

ŠEVČIK, O.
School of Bowing Technic, op. 2, II.–IV. hefti
Schirmer
Shifting the Position and Preparatory Scale-Studies, op. 8
Schirmer
40 Variations, op. 3
Bosworth Edition

TROTT, J.
Melodious Double-Stops, 1. og 2. hefti
Schirmer

WHISTLER, H. S.
Developing Double-Stops
Rubank
Preparing for Kreutzer, 1. og 2. hefti
Rubank
Introducing the Positions, 1. hefti
[fimmta stilling – frá bls. 30]
Rubank
Introducing the Positions, 2. hefti
[önnur, fjórða, sjötta og sjöunda stilling]
Rubank

WOHLFAHRT, FRANZ
60 æfingar, op. 45
Schirmer

19

Tónverk og safnbækur

Eftirfarandi tónverk og safnbækur eru fyrir fiðlu og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

ACCOLAY, JEAN BATISTE
Konsert í a-moll
IMC

BACH, JOHANN SEBASTIAN
Konsert í a-moll
IMC

DANCLA, CHARLES
Six Airs Variés
Carl Fischer

DVOŘÁK, ANTONIN
Sónatína op. 100
IMC

FIOCCO, J.
Allegro
IMC

HÄNDEL, G. F.
Sónötur í F-dúr, D-dúr og g-moll
Henle

HALLGRÍMUR HELGASON
Sónata (nr. 1)
Menningarsjóður

HAYDN, JOSEPH
Konsert í G-dúr
Henle

JÓN NORDAL
Systur í Garðshorni
Íslensk tónverkamiðstöð

KABALEVSKY, DIMITRI
18 Album Pieces
Kalmus

MONTI, V.
Czardas
Carl Fischer

NARDINI, P.
Konsert í e-moll
IMC

NELSON, SHEILA M.
Romantic Violinist
Boosey & Hawkes

PERLMAN, GEORG (ÚTG.)
Violinist's Recital Album
Carl Fischer
Let Us Have Music, 1. og 2. hefti
Carl Fischer

PERLMAN, GEORG (ÚTG.)
Violinist's Contest Album
Carl Fischer
Violinist's First Solo Album, 2. hefti
Carl Fischer

RIEDING, OSCAR
Úrval konserta
Bosworth Edition

SCHUBERT, FRANZ
Sónatína í D-dúr, op. 1
Henle

SEITZ, FREDERICK
Konsert í g-moll, op. 12
Carl Fischer
Konsert í D-dúr, op. 15
Heinrichshofen

SHOSTAKOVICH, DIMITRI
Albumstücke
Peters

SITT, HENRI
Concertino op. 70 í a-moll
Bosworth Edition

STAMITZ, KARL
Konsert í B-dúr
Breitkopf & Härtel

SUZUKI, SHINICHI
Suzuki Violin School, 4.–6. hefti
Summy-Birchard

SVEINBJÖRN SVEINBJÖRNSSON
Lyriske stykker for violin og piano
Wilhelm Hansen
[eintök varðveitt í Landsbókasafni Íslands - Háskólabókasafni]
Moment musical í F-dúr
[handrit (Lbs 619 fol) varðveitt í Landsbókasafni Íslands - Háskólabókasafni]
Saga – A Musical Sketch for Violin and Pianoforte
The London Music Publ. Co.
[eintök varðveitt í Landsbókasafni Íslands - Háskólabókasafni]

TELEMANN, G. PH.
Fantasíur nr. 9 í h-moll og 10 í D-dúr
úr: 12 fantasíur fyrir einleiksfiðlu
IMC

20

VIVALDI, ANTONIO
Konsert op. 12, nr. 1 í g-moll
IMC
Konsert op. 3, nr. 12 í E-dúr
Peters
Konsert í G-dúr
Schott
Konsert í A-dúr
Schott
Konsert í d-moll
Schott

ÝMSIR
World's Favorite Intermediate Violin Pieces, No. 92
[úrval]
Ashley Publications

ÞÓRARINN JÓNSSON
Tvö lög
Íslensk tónverkamiðstöð

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi í fiðluleik skal nemandi leika þrjú verk og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á miðprófi velja nemendur á milli þess að (a) leika tónverk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni, (b) leika frumsamið verk eða eigin útsetningu og (c) spinna út frá gefnu upphafi, lagi eða hljómferli með eða án undirleiks. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 43. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 38–39 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á miðprófi, valin úr þekktum tónbókmenntum hljóðfærisins. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á miðprófi.

Tónverk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

21

Dæmi um verk

BACH, J. S.
Fiðlukonsert í a-moll, 1. kafli
IMC

MONTI, V.
Czardas
Carl Fischer

ÞÓRARINN JÓNSSON
Meditation
Úr: Tvö lög
Íslensk tónverkamiðstöð

SEITZ, F.
Fiðlukonsert í g-moll op. 12, 1. kafli
Bosworth Edition

HÄNDEL, GEORG FRIEDRICH
Sónata í F-dúr, 1. og 2. kafli
Henle

MOZART, W. A.
Rondo í D-dúr
Úr: Gingold, J.: Solos for the Violin Player
Schirmer

Dæmi um æfingar

Æfing nr. 18
Úr: Mazas, J. F.: Etýður op. 36
IMC/Peters

Æfing nr. 20
Úr: Dont, J.: 24 Studies op. 37
IMC/Peters

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið miðnáms, bls. 17–18. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- krómatískan tónstiga á tónsviðinu g til d'''
- tvo dúrtónstiga, þrjár áttundir
- einn hljómhæfan molltónstiga, þrjár áttundir
- einn laghæfan molltónstiga, þrjár áttundir
- tvær þríhljómaraðir sem tengjast tveimur þeirra dúr- og molltóntegunda sem valdar eru til prófs, þrjár áttundir, sbr. dæmi á bls. 23–24; leika skal alla hljóma hverrar raðar frá grunntóni fyrsta hljóms[2]
- gangandi þríundir upp í 6. stillingu í sömu dúr- og laghæfu molltóntegundum sem undirbúnar eru fyrir prófið
- flaututóna í einum dúrtónstiga upp í 3. stillingu

2 Í hverri hljómaröð skulu vera eftirfarandi hljómar: i, I, vi, IV, iv, i^{07}, V^{7}/IV

- tvígrip í tveimur áttundum þar sem mögulegt er innan tónsviðsins g til d''', annars í einni áttund:
  - þríundir í einni dúrtóntegund
  - þríundir í einni hljómhæfri eða laghæfri molltóntegund
  - sexundir í einni dúrtóntegund
  - áttundir í einni dúrtóntegund og einni laghæfri molltóntegund

Leikmáti og hraði

Nemandi

- leiki krómatískan tónstiga legato
- geti leikið dúr- og molltónstiga með mismunandi hraða og bogastrokum, s.s. spiccato, martelé og detaché; einn tónstigann skal leika upp í 7.– 8. stillingu
- leiki hljóma bundið, þrjár nótur á hvern boga
- leiki hraðasta tónstigann eigi hægar en M.M. ♩ = 144, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki gangandi þríundir frá grunntóni upp á grunntón og niður aftur; heimilt er þó að fara þríund upp fyrir efri grunntón og einn tón niður fyrir neðri grunntón
- leiki flaututóna frá grunntóni upp á grunntón og niður aftur
- leiki þríundatvígrip þannig að neðri upphafsnóta sé grunntónn og efri upphafsnóta þríund ofar
- leiki sexundatvígrip þannig að efri upphafsnóta sé grunntónn og neðri upphafsnóta sexund neðar
- leiki tónstiga og hljóma hiklaust og utanbókar

Dæmi

Hljómaröð frá c

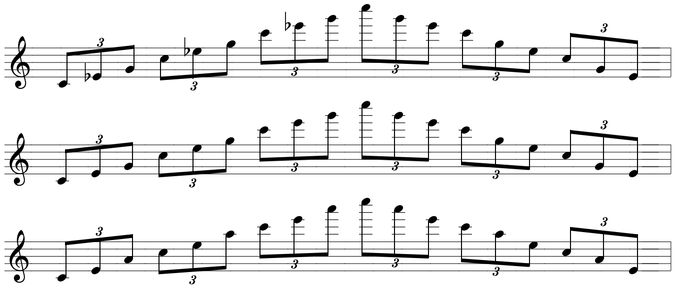

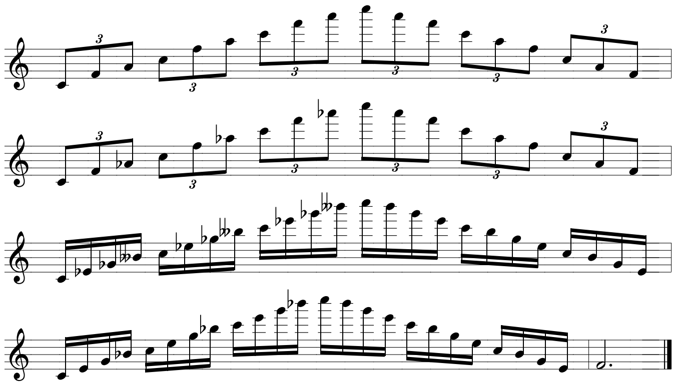

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfanga að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil fjórum árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

24

Við lok framhaldsnáms eiga fiðlunemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð mjög góðum tökum á eðlilegri og vel þjálfaðri stöðu beggja handa og samhæfðum hreyfingum
- sýni leikni og hraða í mismunandi bogastrokum
- ráði yfir þjálum bogaskiptum, strengjaskiptum og stillingaskiptum
- beiti lipurri, jafnri og styrkri fingratækni og hafi mikinn hraða á valdi sínu
- hafi mjög gott vald á tvígripum í þríundum, ferundum, sexundum, áttundum og tíundum
- hafi kynnst öllum öðrum tvígripum
- geti leikið tvígrip uppi í efstu stillingum og sýni mýkt í stillinga-, strengja- og bogaskiptum
- hafi náð mjög góðum tökum á inntónun
- sýni fjölbreytta notkun vibrato með hliðsjón af stíl
- ráði yfir víðu styrkleikasviði hvar sem er á tónsviði hljóðfærisins
- geti dregið fram andstæður og ólík blæbrigði og beitt til þess viðeigandi bogatækni

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- hafi mjög góð tök á nótnalestri miðað við kröfur þessa námsáfanga
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við á miðprófi
- hafi fengið reglulega þjálfun í að leika utanbókar
- hafi lagt stund á ýmiss konar samleik, þ.m.t. kammertónlist og hljómsveitarleik
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- geti leikið krómatískan tónstiga á öllu tónsviði fiðlunnar
- hafi þjálfast í leik allra dúrtónstiga, hljómhæfra og laghæfra molltónstiga, fjórar áttundir þar sem mögulegt er, annars þrjár áttundir
- hafi þjálfast í leik hljómaraða sem tengjast öllum dúr- og molltóntegundum, sbr. dæmi á bls. 32–33; leika skal alla hljóma hverrar raðar frá grunntóni fyrsta hljóms[3]

3 Í hverri hljómaröð skulu vera eftirfarandi hljómar: i, I,♭VI, I+, vi, IV, iv, i^{07}, V^7/IV

25

- hafi þjálfast í leik flaututóna í dúr og moll á öllu tónsviði fiðlunnar
- hafi þjálfast í leik gangandi þríunda í dúr og moll
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt almennum hluta aðalnámskrár, bls. 41–42

Nemandi sýni með ótvíræðum hætti
- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- margvísleg blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í framhaldsnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í framhaldsnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig verkefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf framhaldsnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listinn er þrískiptur: æfingar, tónverk og útdrættir úr hljómsveitarverkum. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Æfingar

CAMPAGNOLI, B.
7 Divertimenti, op. 18
Peters

DONT, J.
Etuden und Caprices, op. 35
Peters

26

FIORILLO, F.
36 Caprices for violin
IMC

FLESCH, CARL
Scale system
Carl Fischer

GALAMIAN, IVAN
Contemporary Violin Technique
1. Scale and arpeggio exercises with bowing and rhythm patterns
2. Double and multiple stops
Galaxy Music Corporation

GAVINIÈS, P.
24 Studies
IMC

GILELS, ELISABETH
Daily exercises for the violinist
Sikorski

KREUTZER, R.
42 Studies
IMC

MARKOV, A.
Violin Technique
Schirmer

MAZAS, J. F.
Etudes op. 36, tvö hefti
IMC

PAGANINI, N.
24 Caprices
IMC

RICCI, RUGGIERO
Left Hand Violin Technique
Schirmer

RODE, P.
24 Caprices
IMC

SCHRADIECK, H.
School of Violin Technics, 1.– 3. hefti
Schirmer
Scale Studies for the Violin
Schirmer

ŠEVČIK, O.
School of Violin Technique op. 1, 3. og 4. hefti
Bosworth Editiom
School of bowing technique op. 2, 4.–6. hefti
Bosworth Edition
40 Variations, op. 3
Bosworth Edition

YOST, G.
The Yost System
Boston Music Co.

ZUKOFSKY, PAUL
All-Interval Scale Book
Schirmer

Tónverk

Eftirfarandi tónverk eru fyrir fiðlu og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

ÁRNI BJÖRNSSON
Rómanza, op. 6
Menningarsjóður
Rómanza, op. 14
Menningarsjóður

ÁSKELL MÁSSON
Teikn fyrir einleiksfiðlu
Menningarsjóður

BACH, JOHANN SEBASTIAN
Konsert nr. 2 í E-dúr
IMC
Sex sónötur fyrir fiðlu og píanó (sembal)
Henle
Sex sónötur og partítur fyrir einleiksfiðlu
IMC

BARTÓK, BÉLA
Sónatína
Schirmer
Hungarian Folksongs
Editio Musica Budapest

BARTÓK / SZÉKELY
Rumanische Volktanze
Universal Edition

BEETHOVEN, LUDWIG VAN
Tvær rómönzur op. 40 og 50
IMC
Sónötur
[úrval]
Henle

27

BENTZON, NILS VIGGO
Capricciettta
Wilhelm Hansen

BÉRIOT, CHARLES DE
Konsertar
[úrval]
Peters
Scéne de Ballet, op. 100
Peters

BLOCH, ERNEST
Baal Shem: 1. Vidui, 2. Nigun,
3. Simchas Torah
Carl Fischer

BRUCH, MAX
Konsert nr. 1 í g-moll, op. 26
IMC

CONUS, J.
Konsert í e-moll
IMC

CORELLI, ARCANGELO
Sónötur
[úrval]
Peters

DVOŘÁK, ANTONIN
Rómansa í f-moll, op. 11
IMC
Romantic Pieces, op. 75
Editio Suprophon

FJÖLNIR STEFÁNSSON
Sónata fyrir fiðlu og píanó
Handrit hjá tónskáldinu

GINGOLD, JOSEF
Solos for the Violin Player
Schirmer

GRIEG, EDVARD
Sónötur í F-dúr, G-dúr og c-moll
Peters

HALLGRÍMUR HELGASON
Sónötur
[úrval]
Menningarsjóður
Sónata fyrir einleiksfiðlu
Menningarsjóður
Rómanza
Gígjan
Tvö lög
Gígjan

HÄNDEL, GEORG FRIEDRICH
Sónötur
[úrval]
Henle

HAYDN, J.
Konsertar í C-dúr og A-dúr
Peters

HELGI PÁLSSON
Sex íslensk þjóðlög, op. 6
Menningarsjóður
Dans
Íslensk tónverkamiðstöð
Poem í íslenskum þjóðlagastíl
Íslensk tónverkamiðstöð
Svíta
Íslensk tónverkamiðstöð
Stef með tilbrigðum
Menningarsjóður
Vikivaki
Íslensk tónverkamiðstöð

JÓN NORDAL
Systur í Garðshorni
Íslensk tónverkamiðstöð
Sónata
Íslensk tónverkamiðstöð

JÓNAS TÓMASSON
Vetrartré fyrir einleiksfiðlu
Íslensk tónverkamiðstöð
Ballet IV fyrir einleiksfiðlu
Íslensk tónverkamiðstöð

JÓRUNN VIÐAR
Íslensk svíta fyrir fiðlu og píanó
Íslensk tónverkamiðstöð

KABALEVSKY, D.
Konsert í C-dúr, op. 48
IMC

KARL O. RUNÓLFSSON
Íslensk rímnalög, op. 12
Menningarsjóður
Sónata op. 14
Íslensk tónverkamiðstöð

KARÓLÍNA EIRÍKSDÓTTIR
In Vultus Solis fyrir einleiksfiðlu
Íslensk tónverkamiðstöð

KREISLER, FRITZ / PUGNANI
Preludium und Allegro
Schott
The Fritz Kreisler Collection
Carl Fischer
Úrval smáverka
Schirmer

LECLAIR, JEAN MARIE
Sónötur
[úrval]
IMC

MOZART, WOLFGANG AMADEUS
Konsertar
[úrval]
Henle
Sónötur
[úrval]
Henle

28

NOVÁCEK, OTTOKAR
Moto Perpetuo
IMC

PROKOFIEV, SERGE
5 Melodies, op. 35bis
Boosey & Hawkes

RODE, PIERRE
Konsertar
[úrval]
Peters

SAINT-SAËNS, C.
Havanaise, op. 83
IMC
Introduction and Rondo
Capriccioso, op. 28
IMC

SARASATE, PABLO DE
Zigeunerweisen, op. 20
IMC
Romanze Andaluza, op. 22
IMC

SCHUBERT, FRANZ
Sónatínur
[úrval]
Henle

SIBELIUS, JEAN
Sónatína, op. 80
Wilhelm Hansen

SIGURÐUR E. GARÐARSSON
Poem
Íslensk tónverkamiðstöð

SINDING, CHRISTIAN
Svíta, op. 10 í a-moll
IMC

SPOHR, LUDWIG
Konsertar
[úrval]
Peters

STRAVINSKY, IGOR
Suite Italienne
Boosey & Hawkes

SVEINBJÖRN SVEINBJÖRNSSON
Sónata í F-dúr
Íslensk tónverkamiðstöð

SVENDSEN, JOHAN
Rómanza, op. 26
Wilhelm Hansen

TELEMANN, GEORG PHILIPP
12 sónötur fyrir einleiksfiðlu
Heinrichshofen

VERACINI, FRANCESCO MARIA
Konsertar
[úrval]
IMC

VITALI, GIOVANNI BATTISTA
Chaconna í g-moll
IMC

VIVALDI, ANTONIO
Sónötur
[úrval]
Editio Musica Budapest
Árstíðirnar og úrval annarra
fiðlukonserta
Schott

WIENIAWSKI, HENRI
Scherzo-Tarantella, op. 16
IMC
Légende, op. 17
IMC

ÞORKELL SIGURBJÖRNSSON
G-suite
Íslensk tónverkamiðstöð

Útdrættir úr hljómsveitarverkum

GINGOLD, JOSEF
Orchestral Excerpts, 1.–3. hefti
IMC

STRAUSS, RICHARD
Orchestral Excerpts from
Symphonic Works
IMC

ÝMSIR
Moderne Orchester-Studien für
Violine, 1.–2. hefti
Schott

Standard Repertoire Library, Violin
Excerpts
[úrval]
Belwin Mills

29

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þríþætt; hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 41–42 í sama riti. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi í fiðluleik skal nemandi leika þrjú verk, útdrætti úr hljómsveitarverkum og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á framhaldsprófi velja nemendur á milli þess að (a) leika tónverk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni og (b) leika samleiksverk þar sem próftaki gegnir veigamiklu hlutverki. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 44. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 40 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi og útdrætti úr hljómsveitarverkum. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á framhaldsprófi.

Tónverk, útdrættir úr hljómsveitarverkum og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um tónverk

BRUCH, MAX
Fiðlukonsert nr. 1 í g-moll, op. 26, 1. þáttur
IMC

MOZART, WOLFGANG AMADEUS
Konsert í D-dúr KV 218, 1. þáttur með kadensu
Henle

BACH, JOHANN SEBASTIAN
Partíta nr. 3 í E-dúr, 1. þáttur
IMC

LECLAIR, JEAN MARIE
Sónata í D-dúr, 1. og 4. þáttur
IMC

JÓN NORDAL
Sónata, 2. og 3. þáttur
Íslensk tónverkamiðstöð

ÁSKELL MÁSSON
Teikn fyrir einleiksfiðlu
Íslensk tónverkamiðstöð

Dæmi um útdrætti úr hljómsveitarverkum

MOZART, WOLFGANG A.
Sinfónía nr. 40 í g-moll, úr 1. og 3. þætti
Úr: Gingold, J.: Orchestral Excerpts, 1. hefti
IMC

BEETHOVEN, LUDWIG VAN
Sinfónía nr. 5, úr 1. og 3. þætti
Úr: Gingold, J.: Orchestral Excerpts, 2. hefti
IMC

TCHAIKOVSKY, P. I.
Sinfónía nr. 4 op. 36, úr 2. þætti
Úr: Gingold, J.: Orchestral Excerpts, 1. hefti
IMC

DVOŘÁK, ANTONIN
Sinfónía nr. 5, Frá nýja heiminum, úr 2. þætti
Úr: Gingold, J.: Orchestral Excerpts, 2. hefti
IMC

STRAVINSKY, IGOR
Danse sacrale úr Le sacre du printemps, taktar 142–154
Úr: Moderne Orchester-Studien, 1. hefti
Schott

BARTÓK, BÉLA
Konsert fyrir hljómsveit, 1. þáttur, taktar 76–231
Úr: Moderne Orchester-Studien, 2. hefti
Schott

Dæmi um æfingar

Caprice nr. 14
Úr: Paganini, N.: 24 Caprices
IMC

Caprice nr. 28
Úr: Fiorillo, N.: 36 Caprices
IMC

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið framhaldsnáms, bls. 25. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- krómatískan tónstiga, fjórar áttundir
- tvo dúrtónstiga, þrjár áttundir
- tvo molltónstiga, hljómhæfa og laghæfa, þrjár áttundir
- hljómaraðir sem tengjast þeim dúr- og molltónstigum sem valdir eru til prófs, þrjár áttundir, sbr. dæmi á bls. 32–33; leika skal alla hljóma frá grunntóni upphafshljóms[4]
- einn dúrtónstiga, fjórar áttundir
- einn molltónstiga, hljómhæfan og laghæfan, fjórar áttundir
- einn dúr- eða molltónstiga í flaututónum, tvær áttundir

4 Í hverri hljómaröð skulu vera eftirfarandi hljómar: i, I, ♭VI, I+, vi, i^{07}, V^7/IV

- gangandi þríundir í þeim dúr- og molltóntegundum sem valdar eru til prófs, þrjár áttundir
- tvígrip:
  - þríundir, sexundir og áttundir í einni dúr- og einni molltóntegund, hljómhæfri og laghæfri, tvær áttundir
  - tíundir í einni dúr- eða molltóntegund, eina áttund

Leikmáti og hraði

Nemandi

- sýni fjölbreytni í bogatækni
- sýni fjölbreytni í hraðavali
- leiki hraðasta tónstigann eigi hægar en M.M. ♩ = 120, miðað við að leiknar séu sextándapartsnótur
- leiki tvígrip legato, þ.e. bindi tvær til fjórar nótur, u.þ.b. á hraðanum M.M. ♩ = 72, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur

Dæmi:

Hljómaröð frá c

32

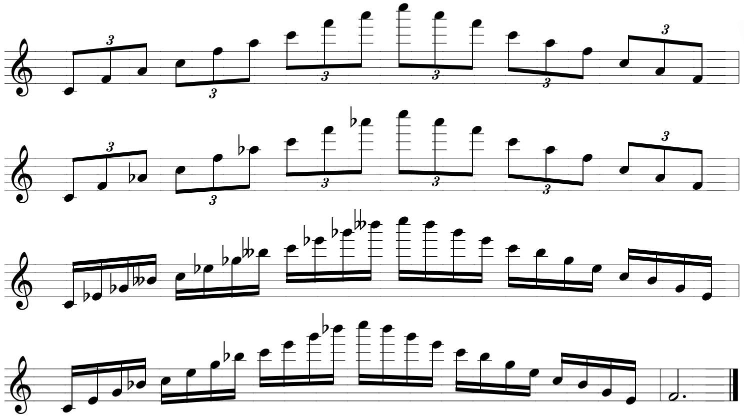

Samleikur

Hér á eftir fara nokkrar ábendingar um samleiksverk sem gætu reynst notadrjúg í kennslu. Verkin eru flokkuð í þrennt: verk fyrir grunnnám, miðnám og framhaldsnám, allt eftir því í hvaða námsáfanga þau henta best. Innan hvers hluta er verkunum raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefenda getið með sama hætti og annars staðar í námskránni.

Grunnnám

ÁRPÁD, PEJTSIK
Easy Trios from Four Centuries
Editio Musica Budapest

BARLOW, BETTY M.
Easy Baroque Duets for Violin
Summy-Birchard

BARTÓK, BÉLA
44 Duos
[úrval, 1–25]
Universal Edition

BEER, L. J. (ÚTS.)
Sieben kleine Stücke
Heinrichshofen

BEETHOVEN, LUDWIG VAN / TWARTS, W.
Deutsche Tänze und kleine Stücke
Heinrichshofen

ELÍAS DAVÍÐSSON
Fiðludúettar og nokkur lög með þriðja hljóðfæri
Íslensk tónverkamiðstöð

GUNNAR REYNIR SVEINSSON
Músík fyrir skólastrengi
[fiðlur og selló]
Íslensk tónverkamiðstöð

HALL, JON ERIK
10 Håll-låtar
Nordisk folkmusik

HÄNDEL, GEORG FRIEDRICH
Kleine Tänze für zwei und drei Violinen
Heinrichshofen

HAYDN, JOSEPH / BEER
Sechs Kleine Stücke
Heinrichshofen

HAYDN, JOSEPH / TWARZ
Deutsche Tänze und Menuette
Heinrichshofen

JOPLIN, SCOTT / HEGER, UWE
Leichte Ragtime
[3 fiðlur]
Noetzel

33

KAYSER, PAUL DE
Violin Duet Time
Faber

NELSON, SHEILA M.
Right from the start, Twenty Tunes for Young Violinists
Boosey & Hawkes
Threes for Violins
Boosey & Hawkes
Fours for Violins
Boosey & Hawkes
Tunes for my String Quartet
Boosey & Hawkes
Two in One
Boosey & Hawkes

NELSON, SHEILA M. (ÚTS.)
Tunes you know I
[2 fiðlur]
Boosey & Hawkes

NYKRIN, RUDOLF
Tandem fahren, 18 easy violin duets
Schott

REID, DUNCAN
Starting from Scratch
[2 fiðlur]
Nova Music

SCHNEIDER, WILLY
Deutsche Volkslieder für 2 violinen
Schott

STRAUCH, ALEXANDER
Weihnachtliche Kammermusik
Bärenreiter

STRAUSS, JOHANN, JR. / STARR, WILLIAM OG CONSTANCE
Taka Taka Polka og Happy Times Polka
[2 fiðlur + píanó, möguleiki á víólu, selló, kontrabassa og flautu til viðbótar]
Summy-Birchard

SUZUKI, SHINICHI
Home Concert
Birch Tree Group
String Quartets for Beginning Ensambles, 1. og 2. hefti
Summy-Birchard

SZÁSZ, JÓZSEF (ÚTS.)
Leichte Kammermusik
[3 fiðlur]
Ernst Eulenberg

TAYLOR, ANN (ÚTS.)
Chamber Music Primer: Four Piano trio pieces
[fiðla+selló+píanó]
Ivory Palaces Music Publ.

VIVALDI, ANTONIO / FRASER, D.
Autumn, from The Seasons
Fentone Music

WETTLAUFER, J. MAYNARD
Fiddlers Four
Boosey & Hawkes

WHISTLER / HUMMEL
First Duet Album
Rubank
Violin Masters Duet Repertoire
Rubank
Album for Two Violins nr. 161
Rubank

WIESENFELDT, EVA (ÚTS.)
Easy Pieces for 2 Violins and Viola
Schott

WILSON, PETER / RANGER, MADELEINE
Stringpops 1, Fun Pieces for Beginner Strings
Faber

Miðnám

BACH, JOHANN SEBASTIAN
Konsert í d-moll
[2 fiðlur + píanó]
IMC

BARTÓK, BÉLA
44 dúettar
[2 fiðlur]
Boosey & Hawkes

DALL' ABACO, EVARISTO FELICE
Tríósónata í C-dúr, op. 3, nr. 1
Schott

HAYDN, FRANZ JOSEPH
6 dúettar
[2 fiðlur]
Belwin Mills

HOFFMEISTER, F. A.
Dúó í C-dúr
[fiðla + selló]
IMC

LOMBARDINI-SIRMEN, MADDALENA LAURA
6 dúettar
[2 fiðlur]
Hildegard

34

MAZAS, JACQUES FERÉOL
Douze Petits Duos op. 38, 1. og 2. hefti
Wilhelm Hansen

PLEYEL, IGNACE
6 litlir dúettar, op. 8
Peters
6 litlir dúettar, op. 59
Peters
6 litlir dúettar, op. 48
Schirmer

SHOSTAKOVICH, DMITRI
3 dúettar
[2 fiðlur]
Kalmus

TELEMANN, GEORG PHILIPP
Konsert í G-dúr
[4 fiðlur + píanó]
IMC
Konsert í C-dúr
[4 fiðlur + píanó]
IMC
Konsert í C-dúr
[4 fiðlur + píanó]
IMC
Konsert í D-dúr
[4 fiðlur + píanó]
IMC

VIOTTI, J. B.
3 dúettar op. 29
[2 fiðlur]
Schirmer

VIVALDI, ANTONIO
Concerto grosso í d-moll, op. 3, nr. 11
[2 fiðlur + píanó]
Peters
Konsert í F-dúr, nr. 34
[3 fiðlur + píanó]
IMC
Konsert í h-moll, F. IV, nr. 10
[4 fiðlur + píanó]
IMC
Konsert í a-moll
[2 fiðlur + píanó]
IMC

ÝMSIR
Violin Duets, Everybody's Favorite Series No. 135
[úrval]
Amsco

Framhaldsnám

BARTÓK, BÉLA
44 dúettar
[2 fiðlur]
Boosey & Hawkes

BEETHOVEN, LUDWIG VAN
Serenada
[flauta + fiðla + víóla]
Tríó
[píanó + fiðla + selló – úrval]
Henle
Strengjakvartettar op. 18
[úrval]
Henle

BÉRIOT, C. DE
Dúó op. 57
[2 fiðlur]
Peters

BOCCHERINI, LUIGI
Tveir dúettar op. 5
[2 fiðlur]
IMC
Tríó
[2 fiðlur + selló – úrval]
IMC

CARLSTEDT, J.
Átta dúettar
[2 fiðlur]
Musikalska Konsertföreningen Stockholm

DVOŘÁK, ANTONIN
Terzetto op. 74
[2 fiðlur + víóla]
IMC

HÄNDEL / HALVORSEN
Passacaglia
[fiðla + víóla/selló]
Wilhelm Hansen

HAYDN, JOSEPH
Dúett í D-dúr
[fiðla + selló]
IMC
Strokkvartettar
[úrval]
Peters

SPOHR, LUIGI
Dúó op. 13
[fiðla + víóla]
Peters

35

VIVALDI, ANTONIO
- **Konsert fyrir fiðlu og selló í B-dúr**
  IMC
- **Konsertar fyrir 2, 3 og 4 fiðlur**
  [úrval]
  IMC

WIENIAWSKI, HENRI
- **Etudes-Caprices op. 18**
  [2 fiðlur]
  IMC

Bækur varðandi hljóðfærið

Eftirfarandi skrá er ætlað að veita ábendingar um áhugaverðar og gagnlegar bækur varðandi sögu, smíði og þróun hljófærisins, tónbókmenntir, tónskáld, leikmáta, flytjendur og kennslu.

Appelbaum, Samuel og Sada: The Way They Play, fjögur bindi, Paganiniana Publications Inc., Neptune City, NJ. 1972–1977

Auer, Leopold: Violin Playing as I Teach It, Dover, New York 1980

Axelrod, Robert: Heifetz, Paganiniana Publications Inc., Neptune City, NJ.

Bachmann, Alberto: An Encyclopedia of the Violin, (1925), Da Capo Press, New York 1966

Baillot, Pierre Marie F. de Sales /þýð. Louise Goldberg: The Art of the Violin, (1835), Northwestern University Press, Evanston IL 1991

Blum, David: Casals and the Art of Interpretation, Heinemann Educational Books, Ltd.

Campbell, Margaret: The Great Violinists, Doubleday & Company, Inc., New York 1981

Donington, Robert: String Playing in Baroque Music, Faber

Dounis, D. C.: Artists’ Technique of Violin Playing, Carl Fischer, New York 1921

Farga, Franz: Geigen und Geiger, Albert Müller

Fisher, Simon: Basics, Peters

Flesch, Carl: The Art of Violin Playing, tvö bindi, Carl Fischer New York 1939

Flesch, Carl: Problems of Tone Production in Violin Playing, Carl Fischer

Flesch, Carl: Violin Fingering. Its Theory and Practice, Dover

Galamian, Ivan: Principles of Violin Playing and Teaching, Prentich-Hall Inc., Engelwood 1962

36

Gerle, Robert: The Art of Bowing Practice, Stainer & Bell, London 1991

Gerle, Robert: The Art of Practising the Violin, Stainer & Bell, London 1983

Grindea, Carola (ritsj.): Tension in the Performance of Music: A Symposum Kahn & Averill, London (aukin og endurskoðuð útgáfa) 1987

Haendel, Ida: Woman with Violin, Victor Gollancz Ltd.

Hauck, Werner: Vibrato of the Violin, Bosworth Edition, London 1975

Havas, Kato: A New Approach to Violin Playing, Bosworth Edition, London 1961

Havas, Kato: Stage Fright its Causes and Cures, Bosworth Edition, London 1973

Havas, Kato: The Twelve Lesson Courses, in a new approach to violin playing, Bosworth Edition, London 1985

Havas, Kato: The Violin and I, Bosworth Edition, London 1968

Hendriks, Marc: Intervall-Analyse, als Grundlage der Grifftechnik im Violinspiel, Sikorski

Hill, William Henry/Hill, Arthur F./Hill, Alfred E.: The Violin Makers of the Guarneri Family, The Holland Press Ltd.

Ingólfur Kristjánsson: Strokið um strengi, endurminningar Þórarins Guðmundssonar, Setberg, Reykjavík 1966

Jalovec, Karel: Beautiful Italian Violins, Westbrook House-Fulham Broadway

Kristinn Örn Kristinsson: Suzuki tónlistaruppeldi, Útgefin af höfundi, Reykjavík 1998

Melkus, Eduard: Die Violine, Eine Einführung in die Geschichte der Violine und des Violinspiels, Hallwag Verlag

Menuhin, Yehudi: Violin, Six Lessons with Yehudi Menuhin, Faber, London 1971

Menuhin, Yehudi/samantekt Christopher Hope: The Complete Violinist, Summit Books, London 1986

Menuhin, Yehudi and Primrose, William: Violin and Viola, Schirmer, New York 1976

Nelson, Sheila M.: The Violin Family, Dennis Dobson

37

Primrose, William: Technique is Memory. For violin and viola, Oxford University Press

Rolland, Paul: The Teaching of Action in String Playing, Boosey & Hawkes

Roth, Henry: Violin Virtuosos: From Paganini to the 21st Century, Orpheus Publications, Urbana IL 1986

Schwarz, Boris: Great Masters of the Violin, Simon & Schuster, New York 1983

Seling, Hugo: Wie und Warum, die neue Gegenschule, Lehrerheft nr. 4635, Peters

Sheppard, Leslie & Axelrod, Herbert R.: Paganini, Paganiniana Publications Inc., Neptune City, NJ 1979

Starr, William: The Suzuki Violinist, Kingston Ellis Press, Nashville 1976

Stowell, Robin: The Cambridge Companion to the Violin, Cambridge University Press, Cambridge 1992

Sugden, John: Niccolo Paganini, Supreme Violinist or Devil's Fiddler, Midas Books

Suzuki, Shinichi: Nurtured by Love, Exposition Press Inc.

Szigeti, Joseph: Szigeti on the Violin, Dover, New York 1979

Yampolsky, I. M.: The Principles of Violin Fingering, Oxford University Press 1967

Yost, Gaylord: Basic Principles of Violin Playing, Volkwein Publishing Company

38

VÍÓLA

Í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er fjallað um nokkur atriði varðandi nám á víólu. Þar á eftir fara kaflar um hvern hinna þriggja meginágfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru fyrst tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok hvers námsáfanga. Síðan eru birtir verkefnalistar með dæmum um viðfangsefni í hverjum námsáfanga. Á eftir verkefnalistunum er prófkröfum á áfangaprófum lýst með völdum dæmum og gerð grein fyrir flutningsmáta tónstiga og hljóma. Í lok námskrárinnar er skrá með samleiksverkum, auk ábendinga um gagnlegar bækur varðandi hljóðfærið.

Rétt er að benda á að flokkun viðfangsefna í námsáfangana er ekki einhlít, sum þeirra hæfa nemendum á mörkum áfanga og einnig geta ýmis sígild verk úr grunn- og miðnámi hentað sem viðfangsefni í framhaldsnámi. Hér er það kennara að vega og meta. Aðalatriðið er ekki hvað nemandinn leikur, heldur hvernig hann gerir það.

Nokkur atriði varðandi nám á víólu

Víólan er náskyld fiðlunni og mjög lík í útliti. Víólan er oftast stærri, úr þykkari viði og þar af leiðandi þyngri. Vegna stærðar og þyngdar hljóðfærisins er erfiðara fyrir unga víólunemendur en fiðlunemendur að tileinka sér góða, átakalausa tækni. Til eru litlar víólur, gerðar fyrir unga nemendur og hljóma þær stundum allvel. Einnig getur komið til greina að nota fiðlur með víólustrengjum en sá kostur er lakari. Fiðlur með víólustrengjum hljóma hvorki eins og fiðlur né víólur og gefa ranga hugmynd um tón víólunnar. Vegna skyldleikans við fiðluna er ekkert því til fyrirstöðu að smávaxnir nemendur hefji nám sitt á fiðlu og skipti síðar yfir á víólu. Vilji nemandi hins vegar byrja strax á víólunámi er ráðlegt að nota litla víólu. Öðru máli gegnir ef nemandi byrjar að læra á aldrinum 3 til 5 ára, t.d. með Suzuki-aðferð. Í slíkum tilfellum verður að nota litlar fiðlur, færa strengina til þannig að A-strengur verði þar sem E-strengur er á fiðlunni o.s.frv.

39

Litlar áreiðanlegar heimildir eru til um uppruna víólunnar. Víólan eins og hún er nú mun þó hafa þróast frá hljóðfærum gambafjölskyldunnar, einkum viola da braccio. Braccio merkir armur eða handleggur og er víólan því á erlendum tungumálum oft nefnd bratsche eða brats.

Tónlist fyrir víólu er einkum skrifuð í C-lykli (altlykli) og kynnast nemendur honum því fyrst. Síðar þurfa þeir einnig að öðlast lestrarleikni í G-lykli. Gagnlegt er fyrir alla víóluleikara að hafa kynnst fiðlunni og á sama hátt er æskilegt að fiðluleikarar hafi fengið að kynnast víólunni og þeim eðlismun sem er á þessum tveim náskyldu hljóðfærum.

Grunnnám

Almennt er miðað við að nemendur, sem hefja nám í hljóðfæraleik 8 til 9 ára gamlir, ljúki grunnnámi á um það bil þremur árum. Þessi viðmiðun er þó engan veginn einhlít þar sem nemendur hefja nám á ýmsum aldri og námshraði getur verið mismunandi.

Markmið í grunnnámi

Uppbygging kennslu í grunnnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok grunnnáms eiga víólunemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- haldi rétt á hljóðfærinu, víólan sitji vel og örugglega
- hafi náð tökum á eðlilegum og áreynslulausum hreyfingum handleggja
- hafi náð tökum á eðlilegri og áreynslulausri stöðu vinstri handar
- hafi náð hröðum og jöfnum vinstri handar fingrahreyfingum
- hafi náð tökum á mjúku og öruggu bogataki

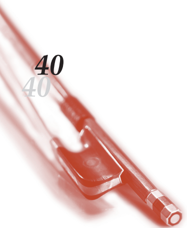

40

- kunni að nota allan bogann og ákveðna hluta hans
- hafi náð allgóðum tökum á mismunandi bogastrokum, þ.e. legato, detaché og staccato
- hafi náð allgóðum tökum á pizzicato
- hafi náð góðri tónmyndun á öllu tónsviðinu í 1., 2. og 3. stillingu
- hafi náð allgóðum tökum á inntónun
- hafi nokkur tök á vibrato
- geti leikið með greinilegum styrkleikabreytingum
- hafi náð grundvallartökum á að stilla hljóðfæri sitt sjálfur

Nemandi

- hafi öðlast allgott hrynskyn
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta grunnnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að leika eftir eyra
- hafi fengist við skapandi starf frá upphafi námsins
- hafi lagt stund á ýmiss konar samleik
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi á valdi sínu eftirtalinn dúrtónstiga, eina áttund: B
- hafi á valdi sínu eftirtalda dúrtónstiga, tvær áttundir: C, G, D, F
- hafi á valdi sínu eftirtalinn hljómhæfan og laghæfan molltónstiga, eina áttund: h
- hafi á valdi sínu eftirtalda hljómhæfa og laghæfa molltónstiga, tvær áttundir: a, e, g, c
- hafi á valdi sínu eftirtalda þríhljóma, tvær áttundir: c-moll og C-dúr, d-moll og D-dúr, e-moll og E-dúr, f-moll og F-dúr, g-moll og G-dúr, a-moll og A-dúr
- hafi á valdi sínu eftirtalda þríhljóma, eina áttund: b-moll og B-dúr, h-moll og H-dúr
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á grunnprófi samkvæmt þessari námskrá

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun

41

- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í grunnnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í grunnnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni fyrir byrjendur til viðfangsefna sem henta við lok grunnnáms.

Listinn er tvískiptur: annars vegar kennslubækur og æfingar, hins vegar tónverk og safnbækur. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennslubækur og æfingar

APPLEBAUM, S.
String Builder, 1.–3. hefti
Belwin Mills
First Program for Strings, 1.–3. hefti
Belwin Mills
Second and Fourth Positions
Belwin Mills

FORBES, W.
A First Book of Scales & Arpeggios
Oxford University Press

HOFMANN, R.
Die Ersten Studien für Viola op. 86
Peters

KAYSER, H. E.
Etýður op. 20
[nr. 1 til 12]
Schott

KIEVMAN, L.
Practising the Viola, mentally, physically
Kelton Publications

KINSEY, H.
Elementary Progressive Studies, 1.–3. hefti
Associated Board

MACKAY, N.
A Modern Viola Method
Oxford University Press

ROLLAND, P.
Young Strings in Action
Boosey & Hawkes

SEYBOLD, A.
Die Leichtesten Etüden
Schott

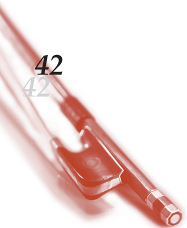

SITT, H.
Bratschenschule
Peters

SUZUKI, S.
Suzuki Viola School, 1.–3. hefti
Summy-Birchard
Suzuki Viola School, 4. hefti
[fyrstu tvö verkin]
Summy-Birchard

WHISTLER, H. S.
From Violin to Viola
Rubank
Introducing Positions for Viola, 1. og 2. hefti
Rubank

WHISTLER, H. S. / HUMMEL, H. A.
String Companions, Duo Collection, 1. hefti
[fiðla + víóla]
Rubank

WOHLFART, F.
60 Studien op. 45, 1. hefti
IMC

WOLLMER, B.
Bratschenschule, 1. hefti
Schott

ÝMSIR
Associated Board, Scales and Arpeggios, 1. hefti
Associated Board

Tónverk og safnbækur

Eftirfarandi tónverk og safnbækur eru fyrir víólu og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

BACH, J. S. / MURPHY, J. F.
Ten Little Classics
Carl Fischer

FAURÉ, G.
Berceuse
Hamelle

FLETCHER, S.
New Tunes for Strings, 1. og 2. hefti
Boosey & Hawkes

FORBES, W.
A Second Year Classical Album for Viola Players
Oxford University Press

LOEILLET, J. B.
Sónata í B-dúr
IMC

MACKAY, N.
Easy Position Tunes for Viola
Oxford University Press

NELSON, S.
Technitunes for Viola
[með undirleik annarrar víólu]
Boosey & Hawkes

PEPUSCH, J. C.
Sónata í d-moll
Schott

PURCELL, H.
Sónata í g-moll
Oxford University Press

TELEMANN, G. PH.
Sónata í a-moll
Peters

ÝMSIR
Album of Classical Pieces
Kalmus

Alte Musik für Viola mit Klavierbegleitung
Editio Musica Budapest

First Solos for the Viola Player
Schirmer

A Second Year Classical Album for Viola Players
Oxford University Press

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á grunnprófi í víóluleik skal nemendi leika þrjú verk og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á grunnprófi velja nemendur á milli þess að (a) spinna út frá gefnu upphafi, einföldu hljómferli eða lagi, (b) leika frumsamið verk eða eigin útsetningu og (c) leika stutt alþýðulag eða þjóðlag sem þeir hafa lært eftir eyra. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 43. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 37 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á grunnprófi, valin úr þekktum tónbókmenntum hljóðfærisins. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á grunnprófi.

Tónverk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á grunnprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um tónverk

BACH, J. S.
Gavotta
Úr: Album of Classical Pieces
IMC

MOZART, W. A.
Larghetto
Úr: A Second Year Classical Album for Viola Players
Oxford University Press

FAURÉ, G.
Berceuse
Hamelle

SEITZ, F.
Konsert nr. 2, 3. þáttur
Úr: Suzuki, S.: Suzuki Viola School, 4. hefti
Summy-Birchard

PURCELL, H.
Sónata í g-moll, 2. þáttur
Oxford University Press

TELEMANN, G. PH.
Sónata í a-moll, 2. þáttur
Peters

44

Dæmi um æfingar

Æfing nr. 5
Úr: Kayser, H. E.: Etýður op. 20
Schott

Æfing nr. 17
Úr: Wohlfart, B.: 60 Studien op. 45, 1. hefti
Peters

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið grunnnáms, bls. 41. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- tvo dúrtónstiga, tvær áttundir
- tvo laghæfa molltónstiga, tvær áttundir
- þríhljóma (moll og samnefndan dúr), tvær áttundir, í þeim fjórum tóntegundum sem valdar eru til prófs

Leikmáti og hraði

Nemandi

- geti leikið tónstiga og hljóma detaché og legato
- leiki tónstiga eigi hægar en M.M. ♩ = 72, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki þríhljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 72, miðað við að leiknar séu fjórðapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma hiklaust og utanbókar

Dæmi

C-dúr

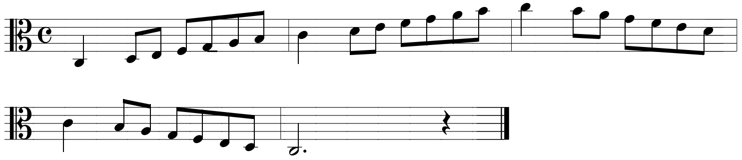

45

c-moll og C-dúr þríhljómar

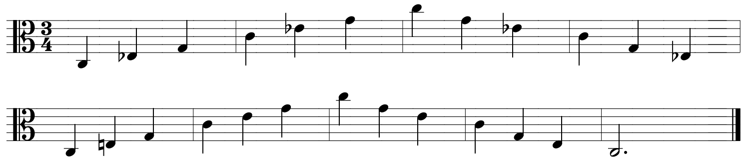

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga víólunemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- haldi eðlilega og áreynslulaust á víólu og boga
- hafi náð tökum á eðlilegum og áreynslulausum hreyfingum handleggja
- hafi gott vald á eftirfarandi bogastrokum: legato, detaché, martelé, spiccato, saltando og col legno
- hafi gott vald á pizzicato
- ráði við léttleika í stroki

- hafi á valdi sínu mismunandi hraða og styrkleika í bogastrokum
- beiti öruggum og markvissum vinstri handar fingrahreyfingum
- hafi náð góðri tónmyndun á öllu tónsviðinu frá 1. til 6. stillingar
- hafi náð góðum tökum á stillingaskiptum
- hafi náð góðum tökum á inntónun
- hafi náð góðum tökum á vibrato og sýni notkun þess við túlkun
- geti gert styrkleikabreytingar og andstæður augljósar
- hafi gott vald á hægum og hröðum leik
- geti stillt hljóðfæri sitt sjálfur

Nemandi
- hafi öðlast gott hrynskyn
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik, þ.m.t. hljómsveitarleik og kammertónlist
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi á valdi sínu krómatískan tónstiga, tvær áttundir frá eftirtöldum tónum: c, des, d, es, e
- hafi á valdi sínu eftirtalda dúrtónstiga, þrjár áttundir: C, Des, D, Es, E
- hafi á valdi sínu eftirtalda hljómhæfa og laghæfa molltónstiga, þrjár áttundir: c, d, e
- hafi á valdi sínu þríhljómaraðir sem tengjast framangreindum dúr- og molltóntegundum, sbr. dæmi á bls. 54; leika skal alla hljóma hverrar raðar frá grunntóni fyrsta hljóms[5]
- hafi á valdi sínu gangandi þríundir í framangreindum dúrtóntegundum og laghæfum molltóntegundum, tvær áttundir
- hafi á valdi sínu tvígrip í sexundum í framangreindum dúrtóntegundum, eina áttund
- hafi á valdi sínu flaututóna í framangreindum dúrtóntegundum og laghæfum molltóntegundum, tvær áttundir
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

5 Í hverri hljómaröð skulu vera eftirfarandi hljómar: i, I, vi, IV, I

Nemanda hafi gefist kostur á að velja hvort og að hversu miklu leyti hann sinnir eftirfarandi atriðum:

- leik eftir eyra
- tónsköpun
- spuna

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- ýmis blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í miðnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í miðnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf miðnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listinn er tvískiptur: annars vegar kennslubækur og æfingar, hins vegar tónverk og safnbækur. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennslubækur og æfingar

APPLEBAUM, S.
Orchestral Bowing Etudes
Belwin Mills

BLUMENSTENGEL, A.
24 Studies op. 33
IMC

DANCLA, C.
Etüden op. 68
[2 víólur]
Peters

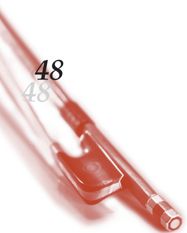

48

DONT / SVENCENSKI
Twenty progressive Exercises for the Viola
[með undirleik annarrar víólu]
Schott

FLESCH, C.
Das Skalensystem
Ries & Ehrler

FORBES, W.
A First Book of Scales & Arpeggios
Oxford University Press
A Second Book of Scales & Arpeggios
Oxford University Press
A Book of Daily Exercises for Viola Players
Oxford University Press

KAYSER, H. E.
36 Etüden op. 20
VEB Hofmeister

KIEVMAN, L.
Practising the Viola, mentally, physically
Kelton Publications
Elementary Progressive Studies Set III
Associated Board

KREUTZER, R.
42 Studies
Schirmer

MAZAS, F.
Etudes Speciales op. 36, 1. hefti
IMC

ŠEVČIK, O.
School of Technique op. 1, 2, 3 og 8
Bosworth

WHISTLER, H. S.
From Violin to Viola
Rubank
Introducing the Positions for Viola, 2. hefti
Rubank
Essential Exercises & Etudes
Rubank

WHISTLER, H. S. / HUMMEL, H. A.
Concert & Contest Collection
Rubank

Tónverk og safnbækur

Eftirfarandi tónverk og safnbækur eru fyrir víólu og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

ACCOLAY, J. B.
Konsert nr. 1
Schirmer

BACH, C. PH. E.
Sónata fyrir víólu og sembal
Schott

BACH, J. CHR. / CASADESUS
Konsert í c-moll
Ed. Salabert

BACH, J. S.
Air úr svítu nr. 3 í D-dúr, (Celebrated Air)
IMC/ Carl Fischer
Solo Suites for violoncell
[einleiksverk – útsett fyrir víólu]
Chester

BARTÓK, B.
Ein Abend am Lande
Editio Musica Budapest

BRAHMS, J.
Ungverskir dansar nr. 1 og 3
Hinrichsen

CORELLI, A.
Sónata í d-moll op. 5, nr. 8
IMC
Sonata da Camera
Oxford University Press
Sónata XII La Follia
Schott

DITTERSDORF, C.
Andantino
IMC

DVOŘÁK, A.
Sónatína í G-dúr, op. 100
Peters

ECCLES, H.
Sónata í g-moll
Peters

FAURÉ, G.
Lamento
IMC
Après un rêve
Hamelle
Elegy op. 24
IMC

49

FLACKTON, W.
Sónata í C-dúr, op. 11, nr. 4
Schott
Þrjár sónötur fyrir víólu og fylgirödd
Doblinger

FORBES, W.
Album for Viola Players
Oxford University Press

GLASUNOW, A.
Elegie op. 44
M. P. Belaieff

GLUCK, CH. W.
Melody from „Orfeo“
Viola World Publications

GRANADOS, E.
Orientale, Spanish Dance no. 2
IMC

JÓNAS TÓMASSON
Melódía fyrir víólu einleik
Íslensk tónverkamiðstöð

HAYDN, J. / PIATIGORSKY
Divertimento
Henry Elkan

HÄNDEL, G. F.
Entrance of the Queen of Sheba
Viola World Publications
Sónata nr. 10 í g-moll
IMC
Sónata í C-dúr
IMC

HÄNDEL, G. F. / CASADESUS
Konsert í h-moll
Schott

HINDEMITH, P.
Trauermusik
[víóla + strengjasveit/píanó]
Schott

HUMMEL, J. N.
Fantasie
[víóla + hljómsveit/píanó]
Amadeus Kunzelmann/Musica Rara

KALLIWODA, J. W.
Sechs Nocturnes op. 186
Peters

KREISLER, F.
Liebesleid
Viola World Publications
Sicilienne and Rigaudon
Viola World Publications

LANNING, J. (ÚTS.)
The Classic Experience, Favourite Classical Themes
[útsett fyrir víólu og píanó]
Cramer

LARSSON, L. E
Concertino op. 45 nr. 9
[víóla + strengjasveit/píanó]
Gehrmans

LOEILLET, J. B.
Sónata í B-dúr
IMC

MARAIS, M.
Five Old French Dances
Masters Music Publications

MARCELLO, B.
Sónötur í C-dúr og G-dúr
IMC

MARINO, C.
Sónata í D-dúr
Doblinger

MENDELSSOHN-BARTHOLDY, F.
Sónata í c-moll
Deutscher Verlag, Leipzig

MOZART, W. A.
Sónatína í F-dúr K 439b, nr. 1
Henry Elkan
Serenata Cantabile
Viola World Publications

MOZART / PIATIGORSKY
Sónatína í C-dúr
Elkan Vogel Co. Inc.
Divertimento
Elkan Vogel Co. Inc.

NARDINI, P.
Sónata í f-moll
Cranz and Co.

PAGANINI, N.
Moto Perpetuo
[einleiksverk; einnig fáanlegt með undirleik]
IMC

PEPUSCH, J. C.
Sónata í d-moll
Schott

PURCELL, H.
Sónata í g-moll
Oxford University Press

RACHMANINOV, S.
Romance and Scherzo
Oxford University Press
Vocalise op. 34, nr. 14
IMC

50

RAVEL, M.
Pavane pour une infante défunse
Masters Music Publications

ROUSSEL, A.
Aria
Leduc

SCHUMANN, R.
Adagio og Allegro op. 70
IMC

TELEMANN, G. PH.
Konsert í G-dúr
[víóla + strengjasveit/píanó]
IMC/ Bärenreiter

VAUGHAN WILLIAMS, R.
Suite for Viola & Orchestra (piano) group 1
Oxford University Press
Suite, group 2
Oxford University Press
Suite, group 3
Oxford University Press

VERACINI, F. M.
Largo
IMC

VIVALDI, A.
6 sónötur
IMC

ÝMSIR
Album of Classical Pieces
Kalmus

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi í víóluleik skal nemendi leika þrjú verk og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á miðprófi velja nemendur á milli þess að (a) leika tónverk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni, (b) leika frumsamið verk eða eigin útsetningu og (c) spinna út frá gefnu upphafi, lagi eða hljómferli með eða án undirleiks. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 43. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 38–39 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á miðprófi, valin úr þekktum tónbókmenntum hljóðfærisins. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á miðprófi.

51

Tónverk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um tónverk

GLASUNOW, A.
Elegie op. 44
M. P. Belaieff

ECCLES, H.
Sónata í g-moll, 1. og 2. þáttur
Peters

RACHMANINOV, S.
Vocalise op. 34, nr. 14
IMC

HINDEMITH, P.
Trauermusik
[víóla + strengjasveit/píanó]
Schott

LARSSON, L. E.
Concertino op. 45 nr. 9, 1. þáttur
[víóla + strengjasveit/píanó]
Gehrmans

BACH, J. CHR.
Konsert í c-moll, 1. þáttur
Ed. Salabert

Dæmi um æfingar

Æfing nr. 8
Úr: Kreutzer, R.: 42 Studies
Schirmer

Æfing nr., 3
Úr: Mazas, F.: Etudes Speciales
op. 36, 1. hefti
IMC

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið miðnáms, bls. 47. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- krómatískan tónstiga, tvær áttundir
- tvo dúrtónstiga, þrjár áttundir
- tvo molltónstiga, hljómhæfa og laghæfa, þrjár áttundir
- þríhljómaröð sem tengist einni þeirra dúr- og molltóntegunda sem valdar eru til prófs, þrjár áttundir, sbr. dæmi á bls. 54; leika skal alla hljóma hverrar raðar frá grunntóni fyrsta hljóms[6]
- gangandi þríundir, tvær áttundir, í þeim dúr- og laghæfu molltóntegundum sem valdar eru til prófs
- flaututóna í framangreindum dúr- og laghæfum molltóntegundum, tvær áttundir
- tónstiga í sexundum í einni dúrtóntegund, eina áttund

Leikmáti og hraði

Nemandi

- leiki krómatískan tónstiga eina áttund á bogastroki
- geti leikið tónstiga og hljóma með mismunandi bogastrokum, s.s. legato, detaché, spiccato og martelé
- sýni fjölbreytni í hraðavali
- leiki hraðasta tónstigann eigi hægar en M.M. ♩ = 96, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki gangandi þríundir frá grunntóni upp á grunntón og niður aftur; heimilt er þó að fara þríund upp fyrir efri grunntón og einn tón niður fyrir neðri grunntón
- leiki flaututóna frá grunntóni viðkomandi tónstiga
- leiki tvígrip í sexundum þannig að efri upphafsnóta sé grunntónn og neðri upphafsnóta sexund neðar
- leiki tónstiga og hljóma hiklaust og utanbókar

Dæmi

Krómatískur tónstigi frá c

6 Í hverri hljómaröð skulu vera eftirfarandi hljómar: i, I, VI, vi, IV, I

52

53

C-dúr

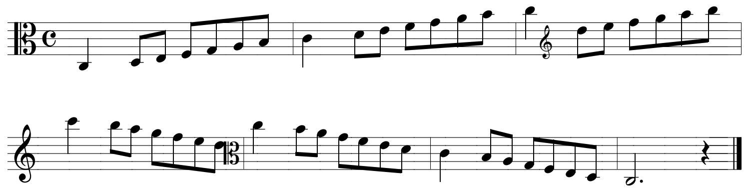

Hljómaröð frá c

C-dúr, gangandi þríundir

54

C-dúr, sexundir

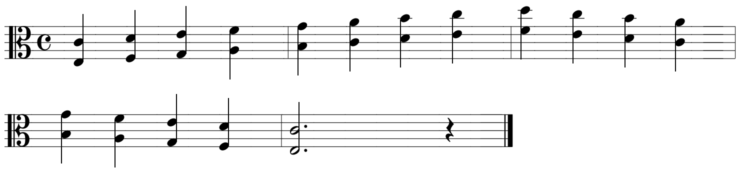

C-dúr, flaututónar

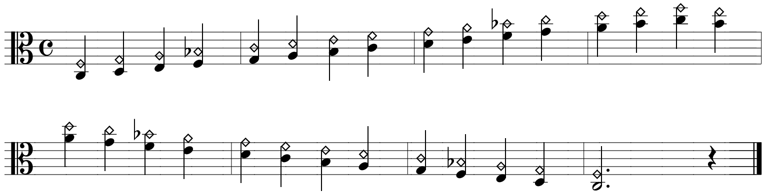

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfanga að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil fjórum árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

55

Við lok framhaldsnáms eiga víólunemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð tökum á eðlilegri og vel þjálfaðri stöðu beggja handa og samhæfðum hreyfingum
- ráði yfir góðri bogatækni
- ráði yfir þjálum bogaskiptum, strengjaskiptum og stillingaskiptum
- sýni leikni og hraða í mismunandi bogastrokum
- beiti lipurri og jafnri fingratækni og ráði yfir talsverðum hraða
- hafi náð tökum á öruggri og þroskaðri tónmyndun á öllu tónsviðinu
- hafi náð mjög góðum tökum á inntónun
- hafi náð góðum tökum á vibrato og noti það með hliðsjón af stíl
- ráði yfir víðu styrkleikasviði hvar sem er á tónsviðinu
- geti dregið fram andstæður og ólík blæbrigði og beitt til þess viðeigandi bogatækni

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- geti auðveldlega lesið nótur í G-lykli og C-lykli (altlykil)
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við á miðprófi
- hafi fengið reglulega þjálfun í að leika utanbókar
- hafi hlotið þjálfun í ýmiss konar samleik, þ.m.t. hljómsveitarleik og kammertónlist
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi á valdi sínu krómatískan tónstiga, þrjár áttundir frá eftirtöldum tónum: fís, g, as, a
- hafi á valdi sínu eftirtalda dúrtónstiga, þrjár áttundir: C, Des, D, Es, E, F, Fís, F, As, A
- hafi á valdi sínu eftirtalda hljómhæfa og laghæfa molltónstiga, þrjár áttundir: c, cís, d, es, e, f, fís, g
- hafi á valdi sínu hljómaraðir sem tengjast framangreindum dúr- og molltóntegundum, þrjár áttundir, sbr. dæmi á bls. 64–65; leika skal alla hljóma hverrar raðar frá grunntóni fyrsta hljóms[7]
- hafi þjálfast í leik flaututóna í framangreindum dúr- og molltóntegundum, tvær áttundir
- hafi á valdi sínu gangandi þríundir í framangreindum dúr- og molltóntegundum, þrjár áttundir
- hafi á valdi sínu leik eftirtalinna dúrtónstiga í sexundum, tvær áttundir: C, Des, D, Es, E
- hafi á valdi sínu leik dúrtónstiga, hljómhæfa og laghæfa molltónstiga í áttundum, eina til tvær áttundir eftir tóntegundum
- hafi hlotið nokkra þjálfun í leik tónstiga í þríundum
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt almennum hluta aðalnámskrár, bls. 41–42

Nemandi sýni með ótvíræðum hætti

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- margvísleg blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í framhaldsnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í framhaldsnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig verkefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf framhaldsnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listinn er þrískiptur: æfingar, tónverk og útdrættir úr hljómsveitarverkum. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

7 Í hverri hljómaröð skulu vera eftirfarandi hljómar: i, I, vi, IV, iv, i^{07}, V^{7}/IV

Æfingar

BLUMENSTENGEL, A.
24 Studies op. 33
IMC

BRUNI, A. B.
25 Studies for Viola Solo
IMC

CAMPAGNOLI, B.
41 Caprices op. 22 for Viola
IMC/Peters

DONT / SVENCENSKI
Twenty Progressive Exercises for the Viola
[með undirleik annarrar víólu]
Schott

FLESCH, C.
Das Scalensystem
Ries & Ehrler

FORBES, W.
A Book of Daily Exercises for Viola Players
Oxford University Press
A Second Book of Scales & Arpeggios
Oxford University Press
A Third Book of Scales & Arpeggios
Oxford University Press

FUCHS, L.
16 Fantasy Etudes for Viola
IMC

GAVINIÉS, P.
Les 24 Matinées
[fyrir víólu]
Ricordi

HOFFMEISTER, F. A.
Viola Etüden
Peters

MAZAS, F.
Etudes Speciales op. 36 for viola solo, 1. hefti
IMC
Etudes Brillantes op. 36 for viola solo, 2. hefti
IMC

RODE, P.
24 Capricen
Schott

ROSTAL, MAX
24 Capricen
Schott

ŠEVČIK, O.
School of Technique op. 1, 2, 3 og 8
Bosworth

SCHLOMING, H.
24 Studien für vorgeschrittene Schüler, op. 15
Elite Edition

Tónverk

Eftirfarandi tónverk eru fyrir víólu og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

ATLI HEIMIR SVEINSSON
Cathexis fyrir víólu og píanó
Íslensk tónverkamiðstöð
Melódía fyrir víólu
Íslensk tónverkamiðstöð

ATTERBERG, K.
Suite for Violin, Viola and String Orchestra. op. 19
Eriks (Stockh.)

ÁSKELL MÁSSON
Kadensa
Íslensk tónverkamiðstöð

BACH, J. C. / CASADESUS
Konsert í c-moll
Ed. Salabert

BACH, J. S.
Air úr svítu nr. 3 í D-dúr (Celebrated Air)
IMC/ Carl Fischer
Þrjár sónötur fyrir viola da gamba og sembal
[umskrifað fyrir víólu og píanó/sembal]
Breitkopf & Härtel/Peters/ IMC/Ricordi
Fantasia Cromatica
Boosey & Hawkes
Einleikssvítur fyrir selló
[umskrifað fyrir víólu]
Chester

BAX, A.
Legend
Chappell

BEETHOVEN, L. VAN
Notturno Op. 42
Schott
7 Mozart Variationen
Peters

BEN, M. P. / HAIM
Three Songs Without Words
Israel Music

BERLIOZ, H.
Harold in Italien
[sinfónía með víólueinleik]
Breitkopf & Härtel

BEYER, FRANZ
Kadensur við víólukonserta eftir K. Stamitz, C. Fr. Zelter og F. A. Hoffmeister
Kunzelman

BLAKE, H.
Prelude for Solo Viola
Faber

BLOCH, E.
Svíta
Schirmer

BOCCHERINI, L.
Sónata í c-moll
Schott/Carish
Sónata nr. 6 í A-dúr
IMC

BRAHMS, J.
Tvær sónötur op. 120
[víóla/klarínetta + píanó]
Breitkopf & Härtel/Peters

BRITTEN, B.
Lacrymae op. 48
Boosey & Hawkes

BRUCH, M.
Romanze op. 85
[víóla + hljómsveit/píanó]
Schott

CORELLI, A.
Sónata XII La Follia
Schott/IMC

DITTERSDORF, C. D. V.
Konsert í F-dúr
[víóla + hljómsveit]
Schott
Sónata í Es-dúr
[einnig til fyrir víólu og kontrabassa, útg. Amadeus Verlag]
IMC

ENESCO, G.
Concertpiece
IMC

FAURÉ, G.
Elegy op. 24
IMC

FLACKTON, W.
Sónata nr. 4 í c-moll
Schott

FRANCOEUR, F.
Sónata nr. 4
IMC

GLASUNOW, A.
Elegie op. 44
M. P. Belaieff

GLINKA, M.
Víólusónata í d-moll
Musica Rara

GLUCK, CH. W.
Melodie from „Orfeo“
Viola World Publications

GRANADOS, E.
Two Spanish Dances
Master Music Publications

HÄNDEL, G. F. / CASADESUS
Konsert í h-moll
Schott

HÄNDEL / HALVORSEN
Passacaglia
[fiðla + víóla]
Wilhelm Hansen

HALLNÄS, H.
Sónata op. 19
Musikaliska konstföreningen

HAYDN, M.
Fjórar sónötur fyrir fiðlu og víólu
Breitkopf & Härtel

D'HERVELOIS, C.
2me Suite
Édition Delrieu

HILMAR ÞÓRÐARSON
Kveðja (Smá kveðja til afa)
Íslensk tónverkamiðstöð

HINDEMITH, P.
Meditation
Schott
Der Schwanendreher
[víóla + hljómsveit/píanó]
Schott
Sónata fyrir einleiksvíólu op. 25, nr. 1
Schott
Sónata fyrir einleiksvíólu op. 11, nr. 5
Schott
Trauermusik
[víóla og strengjasveit/píanó]
Schott

HOFFMEISTER, F. A.
Konsert í D-dúr
IMC/H. L. Grahl

HOLST, G.
Lyric Movement
[víóla + lítil hljómsveit]
Oxford University Press

HUMMEL, J. N.
Fantasía
[víóla + hljómsveit/píanó]
Musica Rara

IBERT, J.
Aria
Leduc

JACOB, G.
Variations
[einleiksverk]
Musica Rara
Sónatína
[2 víólur]
Oxford University Press

JOACHIM, J.
Hebrew Melodies op. 9
Masters Music Publications

JÓN NORDAL
Piccola musica notturna
Íslensk tónverkamiðstöð

JÓN ÞÓRARINSSON
Sónata fyrir (klarínettu) víólu og píanó
Menningarsjóður

JÓNAS TÓMASSON
Concerto I for Viola & Small Orchestra
Íslensk tónverkamiðstöð
Notturno III fyrir sembal og víólu
Íslensk tónverkamiðstöð

KJARTAN ÓLAFSSON
Dimma
Íslensk tónverkamiðstöð
Konsert fyrir víólu og strengjasveit
Íslensk tónverkamiðstöð

KOCH, E. VON
Monolog nr. 16
[einleiksverk]
Gehrmans

KREISLER, FR.
Preludium & Allegro
Viola World Publications

LECLAIR, J. M.
Sónata „Le Tombeau"
IMC

MARAIS, M.
Five Old French Dances
Masters Music Publications
Svíta í D-dúr
Peters

MASSENET, J.
Meditation from Thais
Viola World Publications

MENDELSSOHN-BARTHOLDY, F.
Sónata í c-moll
Deutscher Verlag für Musik, Leipzig

MILHAUD, D.
4 Visages
Heugel

MOZART, W. A.
Adagio
Viola World Publications
Duos for Violine & Viola K. 423 & K. 424
Peters
Serenata Cantabile
Viola World Publications
Sinfonia Concertante í Es-dúr K. 364
[fiðla + víóla + hljómsveit/píanó]
Peters
Tema con Variationi
Polskie Wydawnictwo Muzyczne

PAGANINI, N.
Moto Perpetuo
IMC
Sonata per la Grand Viola
Schott

RAVEL, M.
Pavane pour une infante défunse
Masters Music Publications

REGER, M.
Þrjár svítur op. 131d
[einleiksverk]
Peters
Sónata í B-dúr op. 107
[klarínetta (víóla eða fiðla) + píanó]
Bote & Bock

SCHOSTAKOWITSCH, D.
Sónata op. 147
Sikorski

SCHUBERT, F.
Arpeggione-Sonate
Peters

SCHUMANN, R.
Adagio & Allegro op. 70
IMC
Fantasy Pieces
[upprunalega fyrir klarínettu og píanó]
IMC
Märchenbilder op. 113
Breitkopf & Härtel/IMC

STAMITZ, J.
Sónata op. 6a
IMC

STAMITZ, K.
Konsert í D-dúr, op. 1
[víóla + hljómsveit]
IMC
Sechs Duette, 1. hefti
[2 víólur]
Schott

STRAVINSKY, I.
Elegie
[einleiksverk]
Boosey & Hawkes/Schott

SVEINBJÖRN SVEINBJÖRNSSON / INGVAR JÓNASSON
Það er svo margt ef að er gáð
Ingvar Jónasson

TELEMANN, G. PH.
Svíta í D-dúr
[víóla + strengjasveit/píanó]
Schott

WANHAL, J. B.
Concerto for Viola & Orchestra
IMC/Viola World Publications

WEBER, C. M. V.
Andante & Rondo Ongarese
[víóla + hljómsveit]
Schott/IMC

WIENIAWSKI
Légende
Viola World Publications

ÞORKELL SIGURBJÖRNSSON
Fimm íslensk þjóðlög
Íslensk tónverkamiðstöð
Step by Step
[einleiksverk]
Íslensk tónverkamiðstöð

Útdrættir úr hljómsveitarverkum

VIELAND
Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire for Viola, 1.–5. hefti
IMC

STRAUSS, R.
Orchesterstudien aus den Symphonischen Werken
Peters

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þríþætt; hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 41–42 í sama riti. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi í víóluleik skal nemandi leika þrjú verk, útdrætti úr hljómsveitarverkum og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er

fyrir heildarsvip prófsins. Á framhaldsprófi velja nemendur á milli þess að (a) leika tónverk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni og (b) leika samleiksverk þar sem próftaki gegnir veigamiklu hlutverki. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 44. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 40 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi og útdrætti úr hljómsveitarverkum. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á framhaldsprófi.

Tónverk, útdrættir úr hljómsveitarverkum og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um tónverk

BACH, J. S.
Sarabande og Gigue úr svítu nr. 3 í C-dúr
Chester

STAMITZ, K.
Konsert í D-dúr, 1. þáttur með kadensu
IMC

ÞORKELL SIGURBJÖRNSSON
Sex íslensk þjóðlög
Íslensk tónverkamiðstöð

BRAHMS, J.
Víólusónata í f-moll, 1. þáttur
Breitkopf & Härtel/Peters

JÓN ÞÓRARINSSON
Sónata
Menningarsjóður

HOFFMEISTER, F. A.
Konsert í D-dúr, 1. þáttur með kadensu
IMC/H.L. Grahl

Dæmi um æfingar

Æfing nr. 17
Úr: Campagnoli, B.: 41 Caprices op. 22 for Viola
IMC/Peters

Æfing nr. 2
Úr: Rode, P.: 24 Capricen
Schott

Dæmi um útdrætti úr hljómsveitarverkum

ROSSINI, G.
Úr forleik „La Gazza Ladra“
Úr: Vieland: Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire for Viola, 2. hefti, bls. 19
IMC

BRAHMS, J.
Sinfónía nr. 2
[fyrsta dæmið]
Úr: Vieland: Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire for Viola, 2. hefti, bls. 8
IMC

TCHAIKOVSKY, P.
Symphonie Pathétique op. 74
Úr: Vieland: Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire for Viola, 2. hefti, bls. 34
IMC

BEETHOVEN, L. VAN
Sinfónía nr. 5
Úr: Vieland: Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire for Viola, 1. hefti, bls. 4–5
IMC

MOZART, W. A.
Sinfónía nr. 40 í g-moll
Úr: Vieland: Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire for Viola, 2. hefti, bls. 26
IMC

DVOŘÁK, A.
Sinfónía nr. 4
Úr: Vieland: Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire for Viola, 3. hefti, bls. 17–18
IMC

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið framhaldsnáms, bls. 56–57. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- **krómatískan tónstiga frá c til c'''**
- **tvo dúrtónstiga, þrjár áttundir**
- **tvo molltónstiga, hljómhæfa og laghæfa, þrjár áttundir**
- **hljómaraðir sem tengjast þeim dúr- og molltóntegundum sem valdar eru til prófs, þrjár áttundir, sbr. dæmi á bls. 65; leika skal alla hljóma hverrar raðar frá grunntóni fyrsta hljóms[8]**
- **gangandi þríundir í framangreindum dúr- og laghæfum molltóntegundum, þrjár áttundir**
- **tónstiga í flaututónum, tvær áttundir**
- **tónstiga í sexundum í einni dúrtóntegund og einni laghæfri molltóntegund, tvær áttundir**
- **tónstiga í áttundum í einni dúrtóntegund og einni laghæfri molltóntegund, tvær áttundir**

8 Í hverri hljómaröð skulu vera eftirfarandi hljómar: i, I, vi, IV, iv, i^{07}, V^7/IV

Leikmáti og hraði

Nemandi

- leiki krómatískan tónstiga þrjár áttundir upp frá grunntóni og niður aftur, eina áttund á hverju bogastroki
- sýni fjölbreytni í bogastrokum
- leiki gangandi þríundir frá grunntóni upp á grunntón og niður aftur; heimilt er þó að fara þríund upp fyrir efri grunntón og einn tón niður fyrir neðri grunntón
- leiki tónstiga í sexundum legato
- leiki tónstiga í áttundum legato
- leiki hraðasta tónstiga eigi hægar en M.M. ♩ = 120, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma hiklaust og utanbókar

Dæmi

C-dúr

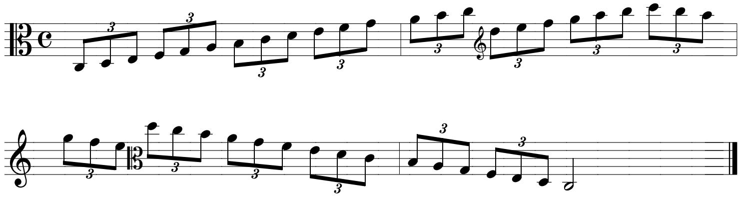

Hljómaröð frá c

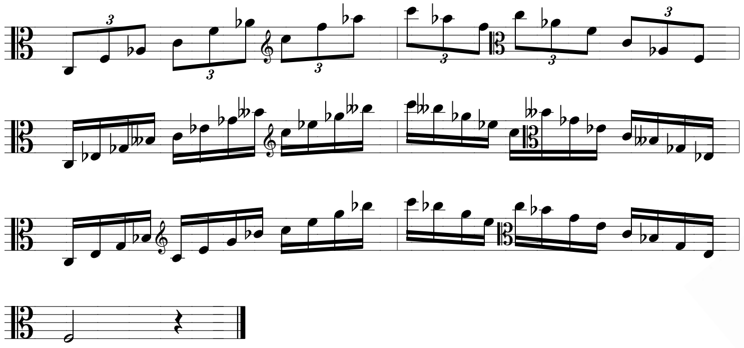

C-dúr, gangandi þríundir

C-dúr, sexundir

C-dúr, áttundir

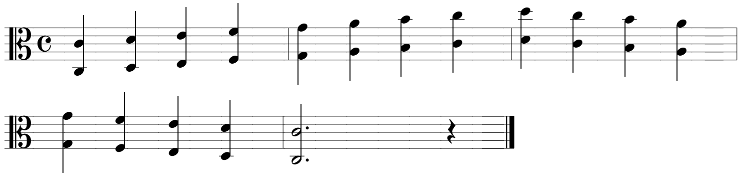

64

65

Samleikur

Hér á eftir fara nokkrar ábendingar um samleiksverk sem gætu reynst notadrjúg í kennslu. Verkin eru flokkuð í þrennt: verk fyrir grunnnám, miðnám og framhaldsnám, allt eftir því í hvaða námsáfanga þau henta best. Innan hvers hluta er verkunum raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefenda getið með sama hætti og annars staðar í námskránni.

Grunnnám

BARTÓK, B.
Fourty Four Viola Duos, 1. hefti
Boosey & Hawkes

ELÍAS DAVÍÐSSON
Dúettar og tríó fyrir víólur
Tónar & steinar
17 duetti per alti
Tónar & steinar

INGVAR JÓNASSON
Útsetningar fyrir þrjár og fleiri víólur
Ingvar Jónasson

MOZART, W. A.
12 Duos
[2 víólur]
Viola World Publications

NELSON, S.
Tunes for my String Trio
Boosey & Hawkes
Tunes for my String Quartett
Boosey & Hawkes

SUZUKI, S. / STUEN-WALKER, BETSY
Ensembles for Violas
[2 víólur]
Summy-Birchard

WHISTLER, H. S. / HUMMEL, H. A.
String Companions Duet Collection, 1. og 2. hefti
[fiðla + víóla]
Rubank

WIDDICOMBE, T.
Ebford Suite
[fiðla + víóla + selló + píanó]
Chappell

Miðnám

BACH, W. FR.
Drei Duette
[2 víólur]
Breitkopf & Härtel

BARTÓK, B.
Fourty Four Viola Duos, 1. hefti
Boosey & Hawkes

ELÍAS DAVÍÐSSON
Dúettar og tríó fyrir víólur
Tónar & steinar

HAYDN, M.
Fjórar sónötur fyrir fiðlu og víólu
Breitkopf & Härtel

INGVAR JÓNASSON
Útsetningar fyrir 2, 3 og 4 víólur
Ingvar Jónasson

MOZART, W. A.
12 Duos
[2 víólur]
Viola World Publications
Strengjakvartettar, 2. hefti
Peters

PURCELL, H.
Chaconna í g-moll
[strengjakvartett]
IMC

STAMITZ, C.
Sechs Duette für zwei Violen, 1. hefti
Schott

WERDIN, E.
Vier Bagatellen für Viola und Gitarre
Doblinger

WHISTLER, H. S. / HUMMEL, H. A.
String Companions Duet Collection, 1. og 2. hefti
[fiðla + víóla]
Rubank

66

Framhaldsnám

BACH, J. S.
Brandenburgarkonsert nr. 6
[2 víólur + víóla da gamba + selló + kontrabassi]
IMC

BACH, W. FR.
Þrír dúettar
[2 víólur]
Breitkopf & Härtel

Bækur varðandi hljóðfærið

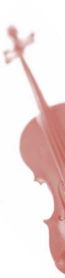

Eftirfarandi skrá er ætlað að veita ábendingar um áhugaverðar og gagnlegar bækur varðandi sögu, smíði og þróun hljóðfærisins, tónbókmenntir, tónskáld, leikmáta, flytjendur og kennslu. Vegna náins skyldleika víólunnar við fiðluna eru einnig miklar upplýsingar í bókum um fiðluna.

Menuhin, Yehudi/Primrose, William: Violin and Viola, MacDonald & Jane's, London 1976

Primrose, William: Technique is Memory, Oxford University Press, London 1960

Riley, Maurice W.: The History of the Viola, band I og II, eigin útgáfa 1980 og 1991 [Auk þess að vera saga hljóðfærisins er að finna miklar upplýsingar um verk fyrir hljóðfærið, þekkta víóluleikara og upplýsingar um tónbókmenntir.]

Tertis, Lionel: Cindarella No More, Wm. Carling & Co Ltd., London 1953

Tertis, Lionel: My Viola and I, Elek Books Ltd., London 1976

Tertis, Lionel: Beauty of Tone in String Playing, Oxford University Press, London 1946

Zeyringer, Franz: Literatur für Viola, Verlag Julius Schönwetter Jun., Hartberg, Österreich 1963, 1965, 1976, 1985

67

SELLÓ

Í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er fjallað um nokkur atriði varðandi nám á selló. Þar á eftir fara kaflar um hvern hinna þriggja meginánfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru fyrst tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok hvers námsáfanga. Síðan eru birtir verkefnalistar með dæmum um viðfangsefni í hverjum námsáfanga. Á eftir verkefnalistunum er prófkröfum á áfangaprófum lýst með völdum dæmum og gerð grein fyrir flutningsmáta tónstiga og hljóma. Í lok námskrárinnar er skrá með samleiksverkum, auk ábendinga um gagnlegar bækur varðandi hljóðfærið.

Nokkur atriði varðandi nám á selló

Hljóðfærið tilheyrir fjölskyldu strengjahljóðfæranna og hefur sömu lögun og fiðlan. Sellóið kom fyrst fram um 1600 og hefur síðan í meginatriðum verið óbreytt. Sellóið er viðkvæmt hljóðfæri og fyrirferðarmikið. Ungir nemendur geta því átt í nokkrum erfiðleikum með að flytja það á milli staða.

Til eru selló í mörgum stærðum. Flestir tónlistarskólar leigja út hljóðfæri til nemenda sinna fyrstu árin en yfirleitt er gert ráð fyrir að nemendur eignist eigið hljóðfæri þegar þeir eru farnir að nota hljóðfæri í fullri stærð.

Algengast er að nemendur hefji nám um 8 ára aldur. Sé boðið boðið upp á viðeigandi kennsluaðferðir, s.s. Suzuki-aðferð, geta nemendur byrjað fyrr, allt niður í 4 ára aldur. Þess eru þó mörg dæmi að nemendur hafi byrjað nám mun seinna en hér að ofan er lýst og náð góðum árangri.

Grunnnám

Almennt er miðað við að nemendur, sem hefja nám í hljóðfæraleik 8 til 9 ára gamlir, ljúki grunnnámi á um það bil þremur árum. Þessi viðmiðun er þó engan veginn einhlít þar sem nemendur hefja nám á ýmsum aldri og námshraði getur verið mismunandi.

68

69

Markmið í grunnnámi

Uppbygging kennslu í grunnnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok grunnnáms eiga sellónemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- haldi rétt á hljóðfærinu
- hafi náð tökum á góðu og öruggu bogagripi
- haldi boga þannig að hann myndi rétt horn við strenginn (90°) og grunnstaða hans á strengnum sé u.þ.b. mitt á milli stóls og gripbrettis
- beiti boganum á eðlilegan og áreynslulausan hátt
- hafi náð tökum á eðlilegri stöðu vinstri handar
- leiki með markvissum og jöfnum fingrahreyfingum
- hafi náð allgóðum tökum á eftirfarandi bogastrokum: staccato, legato og detaché
- hafi náð allgóðum tökum á pizzicato
- hafi náð góðum tökum á tónmyndun í fyrstu fjórum stillingum ásamt áttundarflaututónum
- hafi náð allgóðum tökum á inntónun
- sé byrjaður að fást við vibrato
- geti leikið með greinilegum styrkleikabreytingum
- hafi náð grundvallartökum á að stilla hljóðfæri sitt sjálfur

Nemandi

- hafi öðlast allgott hrynskyn
- kunni góð skil á nótnalestri í bassalykli
- hafi kynnst lestri í tenórlykli

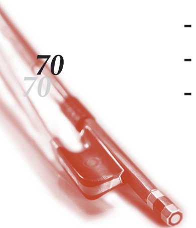

70

- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta grunnnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að leika eftir eyra
- hafi fengist við skapandi starf frá upphafi námsins
- hafi lagt stund á ýmiss konar samleik
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi á valdi sínu eftirtalda dúrtónstiga og þríhljóma, tvær áttundir: C, D, A, F
- hafi á valdi sínu eftirtalda dúrtónstiga og þríhljóma, eina áttund: B, Es
- hafi á valdi sínu eftirtalda hljómhæfa og laghæfa molltónstiga ásamt þríhljómi, tvær áttundir: a, e, d, g, c
- hafi á valdi sínu eftirtalinn hljómhæfan laghæfan molltónstiga ásamt þríhljómi, eina áttund: h
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á grunnprófi samkvæmt þessari námskrá

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í grunnnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í grunnnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni fyrir byrjendur til viðfangsefna sem henta við lok grunnnáms.

71

Listinn er tvískiptur: annars vegar kennslubækur og æfingar, hins vegar tónverk og safnbækur. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennslubækur og æfingar

APPELBAUM, S.
String Builder, 1. og 2. hefti
Belwin Mills

BENONY / BURROWS
1st Year Cello Method
Paxton Music Ltd.

LEE, S.
40 Leichte Etüden op. 7
Schott

LOMNÄS
Jag skal bli cellist, 1. og 2. hefti
Gehrmans

PIATTI, A.
Violoncello Method, 1. og 2. hefti
Augener

POPPER, D.
15 Easy Studies Preparatory to op. 76 & 73
IMC

SQUIRE
Twelve Easy Exercices op. 18
Augener

STUTSCHEWSKI, J.
Neue Etüdensammlung, 1. hefti
Schott

Tónverk og safnbækur

Eftirfarandi tónverk og safnbækur eru fyrir selló og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

APPELBAUM, S. (ÚTG.)
Building Technic with Beautiful Music, 1.–4. hefti
Belwin Mills

BEETHOVEN, L. VAN / APPELBAUM
Sónatína í G-dúr
Belwin Mills

BRÉVAL, J. B.
Leichte Stücke für Violoncello mit Begleitung durch 2. V'cello
Schott
Sónata í C-dúr
Schott

DERI, OTTO
Solos for the Cello Player
[lög nr. 1, 2 og 4]
Schirmer

HAFLIÐI HALLGRÍMSSON
7 íslensk þjóðlög
Ricordi

HINDEMITH, P.
Drei leichte Stücke
Schott

KLENGEL, J.
Sónatína nr. 1
IMC

MARCELLO, B.
Sónata í a-moll
Schott
Sónötur í G-dúr og C-dúr
Schott
Sónata í e-moll
Schott

PURCELL, H.
Air
[úr: Schott Cello Series, 10. hefti]
Schott

RIEDING
Konsert í h-moll op. 35
Bosse Edition

72

ROMBERG
Sónötur op. 43
Carl Fischer

SQUIRE
In Dreamland
Carl Fischer

STUTSCHEWSKI, J. (ÚTG.)
Verschollene Klänge, Alte Meisterweisen für Cello und Klavier
Universal Edition

SUZUKI, S.
Suzuki Cello School, 1. og 2. hefti
Summy-Birchard
Suzuki Cello School, 3. hefti
[lög nr. 1–4, 7 og 9]
Summy-Birchard

ÝMSIR
Alte Meisterweisen 1. hefti
Schott

Everybody's Favorite Cello Solos
Amsco

Klassische Stücke von den Anfang, 1. og 2. hefti
Schott

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á grunnprófi í sellóleik skal nemendi leika þrjú verk og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á grunnprófi velja nemendur á milli þess að (a) spinna út frá gefnu upphafi, einföldu hljómferli eða lagi, (b) leika frumsamið verk eða eigin útsetningu og (c) leika stutt alþýðulag eða þjóðlag sem þeir hafa lært eftir eyra. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 43. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 37 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á grunnprófi, valin úr þekktum tónbókmenntum hljóðfærisins. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á grunnprófi.

73

Tónverk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á grunnprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um tónverk

BOCCHERINI, L.
Menúett
Úr: Suzuki Cello School, 3. hefti, nr. 3
Summy-Birchard

BRÉVAL, J. B.
Sónata í C-dúr, 1. kafli
Schott

HAFLIÐI HALLGRÍMSSON
Austan kaldinn
Úr: 7 íslensk þjóðlög
Ricordi

HINDEMITH, P.
Drei Leichte Stücke, nr. 1
Schott

MARIE, G.
La Cinquantaine
Úr: Deri: Solos for the Cello Player, nr. 4
Schirmer
eða: Suzuki Cello School, 3. hefti, nr. 9
Summy-Birchard

MENDELSSOHN BARTOLDY, F.
Á vængjum söngsins
Úr: Everybody's Favorite Cello Solos
Amsco

Dæmi um æfingar

KUMMER
Æfing nr. 26
Úr: Piatti: Violoncello Method, 2. hefti
Augener

POPPER, D.
Æfing nr. 5
Úr: 15 Easy Studies Preparatory to op. 76 & 73
IMC
[sama æfing er nr. 26 í Stutschewski, J.: Neue Etüdensammlung, 1. hefti, útg. Schott]

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið grunnnáms, bls. 71. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- tvo dúrtónstiga og þríhljóma
- tvo laghæfa molltónstiga og þríhljóma

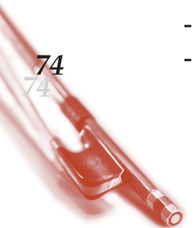

Leikmáti og hraði

Nemandi

- geti leikið a.m.k. einn dúrtónstiga og einn laghæfan molltónstiga, tvær áttundir
- geti leikið a.m.k. einn dúrþríhljóm og einn mollþríhljóm, tvær áttundir
- geti leikið hvern tónstiga og þríhljóm með tveimur mismunandi bogastrokum
- leiki hraðasta tónstiga og þríhljóm eigi hægar en er M.M. ♩ = 66, miðað við að leiknir séu áttundapartsnótur

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

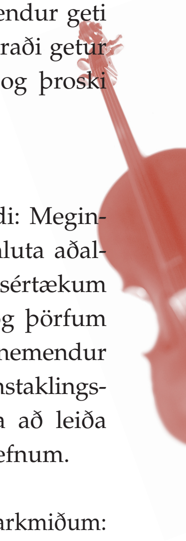

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga sellónemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð tökum á eðlilegum og áreynslulausum hreyfingum handleggja
- haldi eðlilega á hljóðfærinu og boganum
- hafi náð tökum á góðu bogagripi
- beiti boganum þannig að hann myndi rétt horn við streng og grunnstaða hans sé u.þ.b. mitt á milli gripbrettis og stóls

- hafi allgott vald á eftirtöldum bogastrokum: detaché, legato, staccato, martelé og spiccato
- hafi gott vald á pizzicato með hægri og vinstri hendi
- hafi á valdi sínu mismunandi hraða og styrkleika í bogastrokum
- hafi náð tökum á mjúkum bogaskiptum
- hafi náð tökum á jöfnum strengjaskiptum
- hafi náð tökum á eðlilegri stöðu vinstri handleggjar miðað við þá stillingu og þann streng sem leikið er á hverju sinni
- hafi náð tökum á hnitmiðaðri fingratækni, þ.m.t. sveigjanlegum þumalfingrum
- hafi náð tökum á góðri samhæfingu vinstri og hægri handar
- hafi náð góðri tónmyndun á tónsviðinu frá C upp á g'' í 11. stillingu og hafi nokkurt vald á notkun þumalfingurs
- hafi náð góðum tökum á inntónun
- hafi náð tökum á þjálum stillingaskiptum
- hafi náð góðu valdi á vibrato
- geti sýnt blæbrigði með mismunandi fjarlægð frá stól og mismunandi bogahraða
- geti gert styrkleikabreytingar og andstæður augljósar
- geti stillt hljóðfæri sitt sjálfur

Nemandi
- hafi öðlast gott hrynskyn
- kunni góð skil á nótnalestri í bassa- og tenórlykli
- kunni nokkur skil á nótnalestri í G-lykli
- kunni skil á skammstöfunum tengdum bogatækni
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik, þ.m.t. hljómsveitarleik og kammertónlist
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi vald á krómatískum tónstiga í þremur áttundum
- hafi náð góðum tökum á leik allra dúrtónstiga í tveimur til þremur áttundum á tónsviðinu C til g''
- hafi náð góðum tökum á leik allra hljómhæfra og laghæfra molltónstiga í tveimur til þremur áttundum á tónsviðinu C til g''

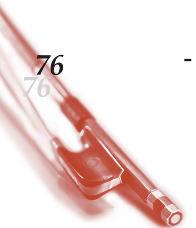

- hafi náð góðum tökum á leik allra dúr- og mollþríhljóma í tveimur til þremur áttundum á tónsviðinu C til g''
- geti leikið gangandi þríundir á tónsviðinu C til g''
- geti leikið sexundatvígrip á tónsviðinu C til g”
- hafi kynnst leik þríundatvígripa
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

Nemanda hafi gefist kostur á að velja hvort og að hversu miklu leyti hann sinnir eftirfarandi atriðum:
- leik eftir eyra
- tónsköpun
- spuna

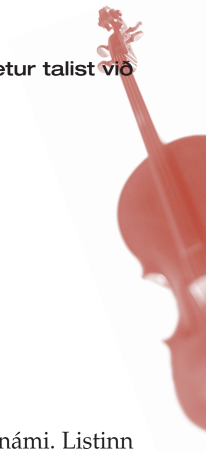

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:
- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- ýmis blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í miðnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í miðnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf miðnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listinn er tvískiptur: annars vegar kennslubækur og æfingar, hins vegar tónverk og safnbækur. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennslubækur og æfingar

COSSMANN
Violoncello Studien
Schott

DOTZAUER
Ausgewählte Etüden für Violoncello, 1. hefti
Peters

DUPORT
21 Etüden
Peters

FEUILLARD
Daglegar æfingar
Schott

KUMMER
10 Melodische Etüden op. 57
Peters

LEE, S.
Melodische Etüden op. 31, 1. og 2. hefti
Schott/Peters

LOEB, J.
Gammes et ‘Arpéges
Gérard Billaudot

PIATTI, A.
Violoncello Method, 2. og 3. hefti
Augener

ŠEVČIK, O.
School of Bowing Technics op. 2, 1. og 2. hefti
Bosse Edition

STUTSCHEWSKI, J.
Neue Etüdensammlung, 2. og 3. hefti
Schott

SUCH, P.
Æfingasafn, 2. hefti
Augener

Tónverk og safnbækur

Eftirfarandi tónverk og safnbækur eru fyrir selló og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

BACH, J. S.
Einleikssvíta nr. 1 í G-dúr
Ýmsir útgefendur
Einleikssvítur nr. 2 og 3
[valdir þættir]
Ýmsir útgefendur

BAZELAIRE
Suite francaise op. 114
Schott

BEETHOVEN, L. VAN
12 tilbrigði við stef eftir Händel
Henle
Sónatína
Peters

BRÉVAL
Konsert í F-dúr
Delrieu

COUPERIN
Piéces en concert
Leduc

DERI (ÚTG.)
Solos for the Cello Player
Schirmer

FAURÉ, G.
Sicilienne
Ýmsir útgefendur

FESCH, W. DE
Drei Sonaten op. 8, nr. 7–9
Moeck
Drei Sonaten op. 8, nr. 10–12
Moeck

GAILLARD, J. E.
Sónata í e-moll
Schott

HAFLIÐI HALLGRÍMSSON
6 íslensk þjóðlög útsett fyrir selló og píanó
Íslensk tónverkamiðstöð

HAYDN, J. / PIATIGORSKI, G.
Divertimento, 1. og 2. þáttur
Elkan Vogel

KLENGEL, J.
Konsertínó í a-moll op. 46
Breitkopf & Härtel
Konsertínó í C-dúr op. 7
Breitkopf & Härtel

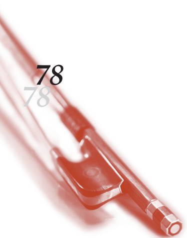

78

MARCELLO
Sónötur í F-dúr og g-moll
Schott
Sónata í e-moll
Schott
Sónata í D-dúr
Schott

MARTINU, B.
Pastorales
Leduc

PARADIS, MARIA-THERESIA V.
Sicilienne
Schott

RAPP, E. (ÚTG.)
Alte Meisterweisen für junge Cellisten, 2. hefti
Schott

ROMBERG
Konsert í e-moll op. 38
Delrieu

SAINT-SAËNS, C.
Allegro appassionato op. 43
Durand

SQUIRE, W. H.
Bourrée op. 24
Southern Music Española
Tarantella op. 23
IMC

STUTSCHEWSKI, J.
The little Cellist, Seven Miniatures
Leeds Music Corporation

STUTSCHEWSKI, J. (ÚTG.)
Verschollene Klänge, Alte Meisterweisen für Cello und Klavier
Universal Edition

SUZUKI, S.
Suzuki Cello School, 3., 4. og 5. hefti
Summy-Birchard

VIVALDI, A.
Konsert í a-moll RV 442
[P.V. 24-F III Nr. 4]
Schott
Konsert í D-dúr RV 404
Schott
Sónötur nr. 1–5
Schott/Editio Musica Budapest

ÝMSIR
Everybody’s Favourite Cello Solos
Amsco

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi í víóluleik skal nemendi leika þrjú verk og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á miðprófi velja nemendur á milli þess að (a) leika tónverk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni, (b) leika frumsamið verk eða eigin útsetningu og (c) spinna út frá gefnu upphafi, lagi eða hljómferli með eða án undirleiks. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum

79

hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 43. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 38–39 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á miðprófi, valin úr þekktum tónbókmenntum hljóðfærisins. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á miðprófi.

Tónverk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um tónverk

BACH, J. S.
Prelúdía úr einleikssvítu nr. 1
í G-dúr
Ýmsir útgefendur

HAFLIÐI HALLGRÍMSSON
Kindur jarma í kofunum
Úr: 6 íslensk þjóðlög útsett fyrir
selló og píanó
Íslensk tónverkamiðstöð

KLENGEL, J.
Konsertínó í C-dúr, op. 7, 1. þáttur
Breitkopf & Härtel

SAINT-SAËNS, C.
Svanurinn
t.d. úr: Deri (útg.): Solos for the
Cello Player, útg. Schirmer
eða
Everybody's Favorite Cello Solos,
útg. Amsco

SQUIRE
Tarantella
IMC

VIVALDI, A.
1. og 2. þáttur úr sónötu nr. 5
í e-moll
Schott/Editio Musica Budapest

Dæmi um æfingar

Etýða nr. 4
Úr: Duport: Æfingar
Peters

Æfing nr. 9
Úr: Kummer: 10 Melodische
Etüden op. 57
Peters

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið miðnáms, bls. 76–77. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

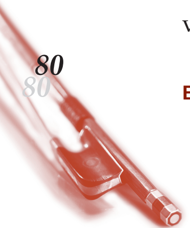

80

Efni

Nemandi geti leikið

- krómatískan tónstiga frá C til c''
- tvo dúrtónstiga og þríhljóma, þrjár áttundir
- tvo hljómhæfa og laghæfa molltónstiga ásamt þríhljómum, þrjár áttundir
- gangandi þríundir í einni dúrtóntegund og einni hljómhæfri molltóntegund, þrjár áttundir
- sexundatvígrip í einni dúrtóntegund þannig að efri tónninn fari hæst upp á c''

Leikmáti og hraði

Nemandi

- leiki krómatískan tónstiga frá C upp á c'' og niður á C aftur
- geti leikið hvern dúr- og molltónstiga með tveimur mismunandi bogastrokum
- geti leikið hvern dúr- og mollþríhljóm með tveimur mismunandi bogastrokum
- leiki hraðasta tónstiga og þríhljóm eigi hægar en M.M. ♩ = 88, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki gangandi þríundir frá grunntóni upp á grunntón og niður aftur; heimilt er þó að fara þríund upp fyrir efri grunntón og einn tón niður fyrir neðri grunntón
- leiki sexundatvígrip, hæst upp í 7. stillingu
- leiki sexundatvígrip þannig að efri upphafstónn sé grunntón og neðri upphafstónn sexund neðar
- leiki tónstiga og hljóma hiklaust og utanbókar

81

Dæmi

C-dúr, sexundatvígrip

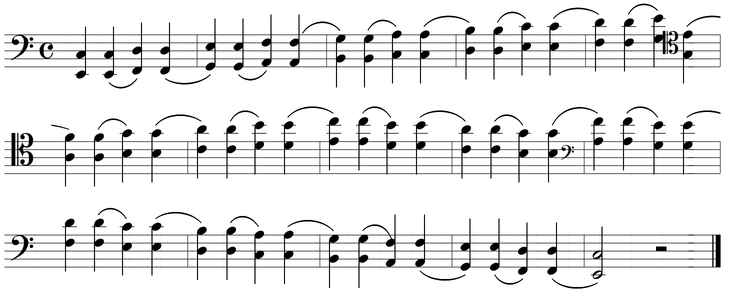

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfanga að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil fjórum árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok framhaldsnáms eiga sellónemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

82

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð tökum á eðlilegri og vel þjálfaðri stöðu beggja handa og samhæfðum hreyfingum
- ráði yfir góðri bogatækni
- beiti lipurri og jafnri fingratækni og ráði yfir talsverðum hraða
- hafi náð tökum á öruggri og þroskaðri tónmyndun á öllu tónsviði hljóðfærisins
- ráði yfir þjálum bogaskiptum, strengjaskiptum og stillingaskiptum
- hafi náð mjög góðum tökum á inntónun
- hafi náð góðum tökum á vibrato og noti það með hliðsjón af stíl
- ráði yfir víðu styrkleikasviði hvar sem er á tónsviðinu

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- hafi góð tök á nótnalestri í F-, C- og G-lykli
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við á miðprófi
- hafi fengið reglulega þjálfun í að leika utanbókar
- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik, þ.m.t. hljómsveitarleik og kammertónlist
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi þjálfast í leik allra dúrtónstiga, hljómhæfra og laghæfra molltónstiga, fjórar áttundir
- hafi þjálfast í leik allra dúr- og mollþríhljóma, fjórar áttundir
- hafi þjálfast í leik allra dúrtónstiga, hljómhæfra og laghæfra molltónstiga í tvígripum í sexundum, þríundum og áttundum, tvær til þrjár áttundir eftir legu
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt almennum hluta aðalnámskrár, bls. 41–42

83

Nemandi sýni með ótvíræðum hætti
- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- margvísleg blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í framhaldsnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í framhaldsnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig verkefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf framhaldsnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listinn er þrískiptur: æfingar, tónverk og útdrættir úr hljómsveitarverkum. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Æfingar

BENTZON, N. V.
16 Etudes for Cello Solo
Wilhelm Hansen

COSSMANN, B.
Violoncello-Studien
Schott

DUPORT
21 Etüden
Peters

FEUILLARD, L. R.
Tägliche Übungen
Schott

LOEB, J.
Gammes et ‘Arpéges
Gérard Billaudot

PIATTI, A.
Violoncello Method, 3. hefti
Augener
12 Capricen op. 25
Peters/Ricordi

POPPER, D.
High School of Cello Playing
(40 etudes) op. 73
Schirmer/IMC

ŠEVČIK, O.
School of Bowing Technique
op. 2, 2. og 3. hefti
Bosworth
Forty Variations op. 3
Bosworth
Changes of Position and
Preperatory Scale Studies op. 8
Bosworth

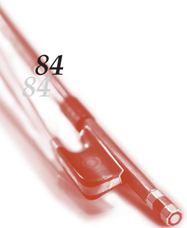

84

Tónverk

Eftirfarandi tónverk eru fyrir selló og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

BACH, J. C.
Konsert í c-moll
Ed. Salabert

BACH, J. S.
Einleikssvítur nr. 1 í G-dúr, nr. 2 í d-moll og nr. 3 í C-dúr
Ýmsar útgáfur
Þrjár sónötur BWV 1027-1029 fyrir viola da gamba(selló) og sembal (píanó)
Peters

BEETHOVEN, L. VAN
Sónötur op. 5, nr. 1 og 2, fyrir píanó og selló
Henle
Tilbrigði við stef úr Töfraflautu Mozarts
Henle

BOCCHERINI, L.
Rondó í C-dúr
Schott

BRAHMS, J.
Sónata op. 38 í e-moll
Henle

BRUCH, M.
Kol Nidrei op. 47
Simrock

CASSADO, G.
Requiebros
Schott

CHOPIN, F.
Sónata
Polskie Wydawnictwo Muzyczne

ECCLES, H.
Sónata í g-moll
Schott

FALLA, M. DE
Suite populaire espagnole
Max Esching

FAURÉ, G.
Elegy op. 24
IMC/Peters

FAURÉ, G. / CASALS
Après un rêve
Leduc

GOENS, D. V.
Scherzo, op. 12, nr. 2
Hamelle

HAYDN, J.
Konsert í C-dúr
Henle/IMC

HAYDN, J. / PIATIGORSKI G.
Divertimento
Elkan Vogel

HENZE, H. V.
Serenade für Violoncello solo
[einleiksverk]
Schott

HINDEMITH, P.
Sónata fyrir einleiksselló op. 25, nr. 3
Schott
Trauermusik für Violoncello und Streichorchester
Schott

JÓRUNN VIÐAR
Tilbrigði um íslenskt þjóðlag
Íslensk tónverkamiðstöð

KODÁLY, Z.
Adagio
Editio Musica Budapest
Sónata op. 4
Universal Edition

MARTINU, B.
Sónata nr. 3
Leduc

MENDELSSOHN, F.
Sónata nr. 1
Peters
Variations Concertantes op. 17
Peters

MONN, M. G.
Sellókonsert í g-moll
Universal Edition

MOSZKOWSKI, M.
Guitarre, op. 45, no. 2
Peters

POPPER, D. / ROSE, L.
Gavotta nr. 2, op. 23
IMC

RACHMANINOFF, S. / ROSE, L.
Vocalise op. 34, no. 14
IMC

RAVEL, M.
Habanera pour violoncello
Leduc

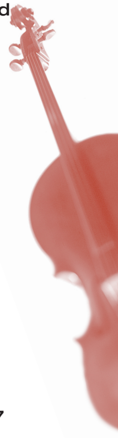

85

SAINT-SAËNS, C.
Konsert nr. 1, op. 33
Durand/IMC

SALLINEN, A.
Elegía fyrir Sebastian Knight
[einleiksverk]
Fazer

SAMMARTINI, G. B.
Sónata í G-dúr
Schott

SHOSTAKOVICH, D.
Zwei Stücke, Adagio und
Frühlings-walzer
Peters

SCHUMANN, R.
Fantasiestücke op. 73
Peters
Fünf Stücke im Volkston
Breitkopf & Härtel

SNORRI S. BIRGISSON
„Dans“ fyrir einleiksselló
Íslensk tónverkamiðstöð

SOMMERFELDT, Ø.
Mini Suite fyrir einleiksselló op. 43
Nordisk Musikforlag

VIVALDI, A.
Sónata nr. 6
Schott
Sónötur nr. 6, 7, 8 og 9
Editio Musica Budapest

Útdrættir úr hljómsveitarverkum

ROSE / STUTCH
Orchestral Excerpts from the
Symphonic Repertoire, þrjú hefti
IMC

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þríþætt; hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 41–42 í sama riti. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi í sellóleik skal nemandi leika þrjú verk, útdrætti úr hljómsveitarverkum og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á framhaldsprófi velja nemendur á milli þess að (a) leika tónverk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni og (b) leika samleiksverk þar sem próftaki gegnir veigamiklu hlutverki. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 44. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 40 í sama riti.

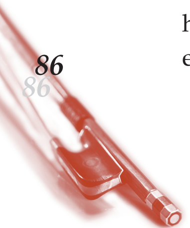

86

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi og útdrætti úr hljómsveitarverkum. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á framhaldsprófi.

Tónverk, útdrættir úr hljómsveitarverkum og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um tónverk

BACH, J. S.
Sarabande og Gigue úr einleikssvítu nr. 2 í d-moll
Ýmsar útgáfur

BEETHOVEN, L. VAN
1. og 2. þáttur úr sónötu op. 5, nr. 2 í g-moll
Henle

HAYDN, J.
1. þáttur úr konsert í C-dúr
Henle/IMC

JÓRUNN VIÐAR
Tilbrigði um íslenskt þjóðlag
Íslensk tónverkamiðstöð

SAINT-SAËNS, C.
1. þáttur úr konsert í a-moll op. 33
Durand/IMC

SCHUMANN, R.
3. þáttur úr Fantasiestücke op. 73
Peters

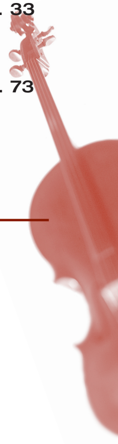

Dæmi um útdrætti úr hljómsveitarverkum

BACH, J. S.
Brandenborgarkonsert nr. 3 í G-dúr

BEETHOVEN, L. VAN
Sinfónía nr. 5

BRAHMS, J.
Sinfónía nr. 2

HAYDN, J.
„Surprise“ sinfónían

MENDELSSOHN, F.
Fingalshellir

SIBELIUS, J.
Sinfónía nr. 2

Ofangreind dæmi er að finna í: Rose/Stutch: Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire, 1.-3. hefti, útg. IMC.

Dæmi um æfingar

POPPER, D.
Æfing nr. 5
Úr: High School of Cello Playing
Schirmer/IMC

DUPORT
Etýða nr. 6 í G-dúr
Úr: 21 Etüden
Peters

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið framhaldsnáms, bls. 83. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram

87

lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- tvo dúrtónstiga og þríhljóma, fjórar áttundir
- tvo hljómhæfa og laghæfa molltónstiga, ásamt þríhljómum, fjórar áttundir
- tvígrip: þríundir, sexundir og áttundir í einum dúrtónstiga og einum hljómhæfum molltónstiga, tvær til þrjár áttundir

Leikmáti og hraði

Nemandi

- sýni fjölbreytni í hraðavali
- geti leikið hvern tónstiga og hljóm með tveimur mismunandi bogastrokum
- leiki hraðasta tónstiga og þríhljóm eigi hægar en M.M. ♩ = 144, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tvígrip yfir tvær til þrjár áttundir eftir tónhæð tónstigans

Samleikur

Hér á eftir fara nokkrar ábendingar um samleiksverk sem gætu reynst notadrjúg í kennslu. Verkin eru flokkuð í þrennt: verk fyrir grunnnám, miðnám og framhaldsnám, allt eftir því í hvaða námsáfanga þau henta best. Innan hvers hluta er verkunum raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefenda getið með sama hætti og annars staðar í námskránni. Í einstaka tilfellum kunna hlutar tónverka að vera léttari eða erfiðari en hæfir viðkomandi áfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Grunnnám

ELÍAS DAVÍÐSSON
Dúettar o.fl.
Tónar og steinar

FLETCHER, S.
New Tunes for Strings, tvö hefti
[fiðla, víóla, selló, kontrabassi – ýmsir möguleikar]
Boosey & Hawkes

FREWER, MARTIN
Jólalög fyrir selló
[dúettar og tríó]
M. Frewer

KUMMER
Six Duets for Violoncello, 1. hefti
IMC

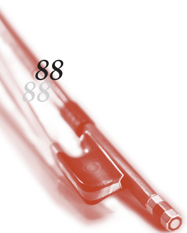

88

NELSON, S.
Pairs for cellos
Boosey & Hawkes
Threes and fours
Boosey & Hawkes

ÝMSIR
From the Notebooks for Anna Magdalena Bach and Wolfgang Amadeus Mozart
[2 selló / selló + píanó]
Universal Edition

Miðnám

BARTÓK, B.
18 duos
[2 selló]
Universal Edition

BOISMORTIER, J. B. DE
Rokoko-Duette für zwei Violoncelli, Heft 1, Drei Sonaten
Moeck

COUPERIN, F.
Concert à deux Violoncelles
Leduc

GOLTERMANN
Serenada op. 119, nr. 1
[4 selló]
IMC
Rómansa, op. 119, nr. 2
[4 selló]
IMC

HÄNDEL, G. F.
Sónata fyrir tvö selló op. 2, nr. 8
Peters

HAYDN, J. / STEINER, F. J.
Six Minuets for two Cellos
Boosey & Hawkes

HOLM, P.
Lille suite for fem celloer
Wilhelm Hansen

KUMMER
Sechs Duos für Violoncello op. 156, 2. hefti
IMC

MOZART, W. A.
Sónata fyrir tvö bassahljóðfæri
Bärenreiter

TELEMANN, G. PH. / STARKER
Six canonic sonatas for two cellos
IMC

ZEHM
Moderne Tänze
[2 selló]
Schott

VIVALDI, A.
Konsert í g-moll
[2 selló]
Eulenburg/IMC

ÝMSIR
Das Klaviertrio
[píanó + fiðla + selló]
Elite Edition

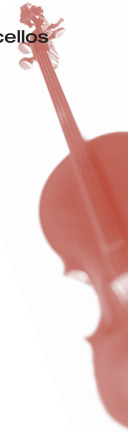

Framhaldsnám

BEETHOVEN, L. VAN
Píanótríó op. 1, nr. 1, 2 og 3
[píanó + fiðla + selló]
Henle/Peters

HAYDN, J.
Píanótríó og strengjakvartettar
Henle/Peters

MOZART, W. A.
Píanótríó og strengjakvartettar
Henle/Peters

VILLA-LOBOS, H.
Bachianas Brazilieras nr. 5
[sópran + sellósveit, a.m.k. 8 selló]
Amsco
Bachianas Brazilieras nr. 1
[sellósveit, a.m.k. 8 selló]
Amsco

89

Bækur varðandi hljóðfærið

Eftirfarandi skrá er ætlað að veita ábendingar um áhugaverðar og gagnlegar bækur varðandi sögu, smíði og þróun hljóðfærisins, tónbókmenntir, tónskáld, leikmáta, flytjendur og kennslu.

Bächi, Julius: Berühmte Cellisten, Atlantis Verlag, Zürich

Blum, David: Casals and the Art of Interpretation, Heinemann, London

Bunting, Christopher: Essey on the Craft of Cello Playing, Vol 1, Vol 2, Cambridge University Press

Campbell, Margaret: The Great Cellists, Gollancz

Casals, Pablo: Ljós og skuggar á langri leið. Ævisaga Pablo Casals, Bókaútgáfan Þjóðsaga

Daniels, Robin: Conversations with Menuhin, MacDonald and James, London

Doppelbauer, R.: Der frühe Cellounterricht, Heinrichshofen

Easton, Carol: Jaqueline du Pré, Summit Books

Ginsburg: History of the Violoncello, Belwin Mills

Grindea, C. ritstj.: Tensions in Performance of Music, A symposium, Kahn and Averill, London 1987.

Jacobsen, Robert: Reverberations: Interviews with the World's Leading Musicians, Morrow Paperback Edition

Mateski/Rush: Playing and Teaching Stringed Instruments, Belwin Mills

Menuhin, Yehudi: Unfinished Journey, MacDonald and James, London

Musikalske Selvportrætter: Erling Blöndal Bengtsson, Maria Callas o. fl. Gjellerup, København

Piatigorski, G.: Das Cello und ich, Rainer Wunderlich Verlag, Tübingen Hermann Leins

Pleeth, William: Cello, Yehudi Menuhin Music Guides, Schirmer Books

Tortellier, Paul: How I play, how I teach, Chester Music

Wasilewski, W. J. von: Das Violoncell und seine Geschichte, Breitkopf & Härtel

Wordsworth, William: Jaqueline du Pré Impressions, The Vanguard Press, New York

90

KONTRABASSI

Í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er fjallað um nokkur atriði varðandi nám á kontrabassa. Þar á eftir fara kaflar um hvern hinna þriggja meginárfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru fyrst tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok hvers námsáfanga. Síðan eru birtir verkefnalistar með dæmum um viðfangsefni í hverjum námsáfanga. Á eftir verkefnalistunum er prófkröfum á áfangaprófum lýst með völdum dæmum og gerð grein fyrir flutningsmáta tónstiga og hljóma. Í lok námskrárinnar er skrá með samleiksverkum, auk ábendinga um gagnlegar bækur varðandi hljóðfærið.

Nokkur atriði varðandi nám á kontrabassa

Nám á kontrabassa getur hafist við 6 til 7 ára aldur svo fremi að til afnota sé hljóðfæri af hæfilegri stærð. Til eru hljóðfæri allt niður í 1/16 af fullri stærð og jafnvel enn minni. Algengast er þó að nemendur hefji nám á unglingsárum þegar líkamsburðir eru orðnir nægir til að valda hljóðfæri af venjulegri stærð, enda hafa tiltölulega fáir kontrabassar í barnastærðum verið fluttir til Íslands hingað til og stutt síðan farið var að framleiða og kenna á slík hljóðfæri.

Margir tónlistarskólar leigja út hljóðfæri til nemenda sinna fyrstu árin, auk þess sem gera verður ráð fyrir hljóðfæri í skólanum til afnota fyrir nemendur í kennslustundum.

Kontrabassi er notaður í fjölmörgum tegundum tónlistar. Mikilvægt er að nemandinn nái undirstöðufærni í tækni og túlkun, færni sem hann síðan getur nýtt sér til hvers kyns tónlistariðkunar innan klassíska sviðsins eða annarra tegunda tónlistar.

Grunnnám

Almennt er miðað við að nemendur, sem hefja nám í hljóðfæraleik 8 til 9 ára gamlir, ljúki grunnnámi á um það bil þremur árum. Þessi viðmiðun

91

er þó engan veginn einhlít þar sem nemendur hefja nám á ýmsum aldri og námshraði getur verið mismunandi. Ætla má að nemendur, sem hefja nám á unglingsárum, geti lokið grunnnámi á skemmri tíma.

Markmið í grunnnámi

Uppbygging kennslu í grunnnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok grunnnáms eiga kontrabassanemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- haldi rétt á hljóðfærinu
- hafi náð tökum á góðu og öruggu bogagripi
- beiti boganum á eðlilegan og áreynslulausan hátt
- hafi náð tökum á eðlilegri stöðu vinstri handar
- leiki með markvissum og jöfnum fingrahreyfingum
- hafi náð allgóðum tökum á mismunandi bogastrokum, þ.e. detaché, staccato, legato og martelé
- hafi náð allgóðum tökum á pizzicato
- hafi náð góðum tökum á tónmyndun í stillingum 1/2–8 (að F á G-streng)
- hafi náð góðum tökum á tónmyndun á neðra tónsviði að F
- hafi náð allgóðum tökum á inntónun
- hafi nokkur tök á vibrato
- geti leikið með greinilegum styrkleikabreytingum
- hafi náð grundvallartökum á að stilla hljóðfæri sitt sjálfur

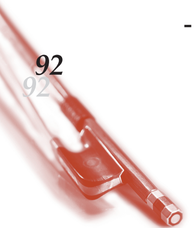

Nemandi

- hafi öðlast allgott hrynskyn
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta grunnnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að leika eftir eyra
- hafi fengist við skapandi starf frá upphafi námsins
- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi á valdi sínu krómatískan tónstiga á tónsviðinu frá lausum E-streng að F á G-streng
- hafi á valdi sínu eftirtalda dúrtónstiga og þríhljóma, eina áttund: G, B, C, D, Es, As, Des
- hafi á valdi sínu eftirtalda dúrtónstiga og þríhljóma, tvær áttundir: E, F
- hafi á valdi sínu eftirtalda hljómhæfa og laghæfa molltónstiga ásamt þríhljómum, eina áttund: a, b, c, d, g
- hafi á valdi sínu eftirtalda hljómhæfa og laghæfa molltónstiga ásamt þríhljómum, tvær áttundir: e, f
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á grunnprófi samkvæmt þessari námskrá

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í grunnnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í grunnnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni fyrir byrjendur til viðfangsefna sem henta við lok grunnnáms.

Listinn er tvískiptur; annars vegar kennslubækur og æfingar, hins vegar tónverk og safnbækur. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennslubækur og æfingar

BILLÉ, ISAIA
Nuovo Metodo per contrabasso, Parte 1, III corso practico
Ricordi

BOTTESINI, GIOVANNI
Method for Double Bass, 1. hefti
Yorke Edition

EMERY, CAROLINE
Bass is Best! Yorke Mini Bass Book 1
Yorke Edition

HERFURTH, C. PAUL
Playing the String Bass
Boston Music Co.

NANNY, EDOURD
Méthode complète, 1. hefti
Leduc

SIMANDL, FRANZ
New Method for String Bass, 1. hefti
IMC/Carl Fischer
30 Etudes for the String Bass
Carl Fischer

STREICHER, LUDWIG
Mein Musizieren auf dem Kontrabass, 1. hefti
Doblinger

VANCE, GEORGE
Progressive Repertoire for the Double Bass, 1. og 2. hefti
Carl Fischer

ÝMSIR
Yorke studies, 1. og 2. hefti
Yorke Edition

Tónverk og safnbækur

Eftirfarandi tónverk og safnbækur eru fyrir kontrabassa og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

BOADEN, FREDERICK
Petite Suite for Double Bass and Piano
Yorke Edition/Copyright Chappell

CARROLL, I.
Five Simple Pieces for Double Bass
Augener

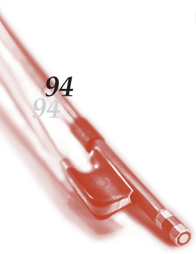

94

FREDIN, TORVALD
Kontrabasen och jag
Thore Ehrling Musik AB

HALAHAN, GUY
Bagatelles pour Contrebasse
Yorke Edition

HARTLEY, KEITH
Double Bass Solo 1, 50 Melodies
Oxford University Press
Double Bass Solo 2, 48 Pieces from the Orchestral Repertoire [einleiksverk]
Oxford University Press
Double Bass Solo Plus, 20 Graded Melodies for Double Bass and Piano
Oxford University Press
Bass Clef Duets for Cellos, Double Basses or Bassoons
Oxford University Press

LANCEN, S.
Berceuse for Baby Hippopotamus
Yorke Edition

SALLES, BERNARD
Pièces classiques, 1.–3. hefti
Gérard Billaudot

ÝMSIR
Petites pieces pour contrebasse à cordes
Aug. Zurfluh, Paris

Yorke Solos for the Double Bass and Piano, 1. hefti
Yorke Edition

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á grunnprófi í kontrabassaleik skal nemandi leika þrjú verk og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á grunnprófi velja nemendur á milli þess að (a) spinna út frá gefnu upphafi, einföldu hljómferli eða lagi, (b) leika frumsamið verk eða eigin útsetningu og (c) leika stutt alþýðulag eða þjóðlag sem þeir hafa lært eftir eyra. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 43. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 37 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á grunnprófi, valin úr þekktum tónbókmenntum hljóðfærisins. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á grunnprófi.

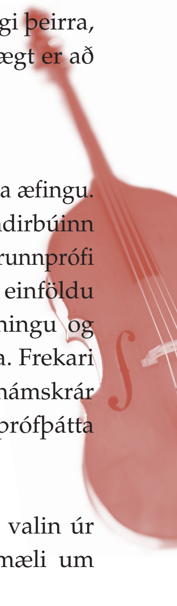

95

Tónverk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á grunnprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um tónverk

BOADEN, FREDERICK
Petite Suite for Double Bass and Piano, 2. eða 4. kafli, Elegy eða March
Yorke Edition

RIDOUT, ALAN
Animal Band nr. 101
Úr: Emery, Caroline: Bass is Best! Yorke Mini Bass Book 1
Yorke Edition

HÄNDEL, G. F.
Mars (úr Scipio) nr. 23
Úr: Hartley, Keith (úts.): Double Bass Solo 1, 50 Melodies
Oxford University Press

LANCEN, S.
Berceuse for Baby Hippopotamus
Yorke Edition

HÄNDEL, G. F.
Arioso
Úr: Fredin: Kontrabasen och jag, 1. hefti
Thore Ehrling Musik, AB

HALAHAN, GUY
Bagatelle nr. 4
Úr: Bagatelles pour Contrebasse
Yorke Edition

Dæmi um æfingar

Æfing nr. 6 í D-dúr
Úr: Simandl, F.: New Method for String Bass, 1. hefti, bls. 23
Carl Fisher/IMC

Æfing nr. 12 í a-moll
Úr: Bottesini, G.: Method for Double Bass, 1. hefti
Yorke Edition

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið grunnnáms, bls. 93. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- krómatískan tónstiga á tónsviðinu ,E að F (á G-streng)
- tvo dúrtónstiga og einn molltónstiga, hljómhæfan og laghæfan, ásamt þríhljómum, þar af einn tónstiga og hljóm, tvær áttundir

Leikmáti og hraði

Nemandi

- leiki krómatískan tónstiga bundinn, fjórar nótur í hverju stroki
- geti leikið dúr- og molltónstiga á eftirfarandi hátt:
  - óbundið, jafnar nótur
  - bundið, tvær nótur í hverju stroki
  - pizzicato
- geti leikið þríhljóma frá grunntóni beint upp á efsta tón innan tónsviðsins og niður á grunntón aftur á eftirfarandi máta:
  - óbundið, jafnar nótur
  - bundið, þrjár nótur í hverju stroki
  - pizzicato
- leiki tónstiga og hljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 70, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma, hiklaust og utanbókar

Dæmi

B-dúr

B-dúr þríhljómur

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðal-

námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga kontrabassanemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- haldi eðlilega á hljóðfærinu og boganum
- hafi náð tökum á góðu og öruggu bogagripi
- hafi gott vald á bogatækni, þ. á m. spiccato, ricochet og sautillé
- hafi náð góðum tökum á pizzicato
- hafi náð tökum á mjúkum bogaskiptum
- hafi náð tökum á jöfnum strengjaskiptum
- hafi náð tökum á markvissri og eðlilegri stöðu vinstri handar
- hafi náð tökum á hnitmiðaðri fingratækni
- hafi náð góðum tökum á tónmyndun á öllu tónsviðinu frá ,E að d (í þumalstillingu á G-streng)
- hafi náð góðum tökum á inntónun
- hafi allgóð tök á vibrato
- geti gert styrkleikabreytingar og andstæður augljósar
- geti stillt hljóðfæri sitt sjálfur

Nemandi
- hafi öðlast gott hrynskyn
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik, þ.m.t. hljómsveitarleik og kammertónlist
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna

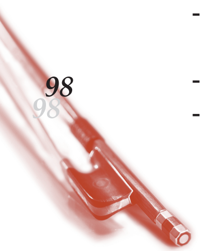

- hafi á valdi sínu krómatískan tónstiga frá lausum E-streng að d í þumalstillingu á G-streng
- geti leikið alla dúr- og molltónstiga, hljómhæfa og laghæfa, ásamt þríhljómum, tvær áttundir nema Dís/Es-dúr eina áttund
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

Nemanda hafi gefist kostur á að velja hvort og að hversu miklu leyti hann sinnir eftirfarandi atriðum:
- leik eftir eyra
- tónsköpun
- spuna

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:
- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- ýmis blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

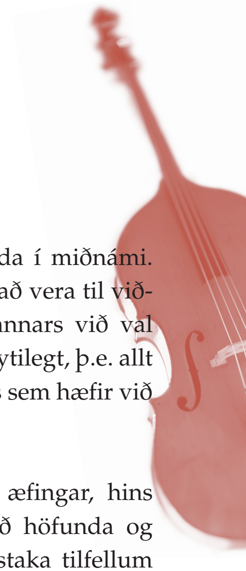

Verkefnalisti í miðnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í miðnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf miðnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listinn er tvískiptur: annars vegar kennslubækur og æfingar, hins vegar tónverk og safnbækur. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennslubækur og æfingar

BILLÉ, ISAIA
Nuovo metodo per contrabasso,
III corso practico, 1. hefti
Ricordi

BOTTESINI, GIOVANNI
Method for Double Bass, 1. og
2. hefti
Yorke Edition

NANNY, EDOURD
Méthode complète, 1. hefti
Leduc

SIMANDL, FRANZ
New Method for String Bass,
1. hefti
IMC/Carl Fischer
New Method for String Bass,
2. hefti
IMC
30 Etudes for the String Bass
IMC

STORCH / HRABÉ / ZIMMERMANN, F.
57 Studies in two Volumes, 1. hefti
IMC

STREICHER, LUDWIG
Mein Musizieren auf dem
Kontrabass, 2. og 3. hefti
Doblinger

STURM, WILHELM / ZIMMERMANN, F.
110 Studies in two Volumes,
2. hefti
IMC

VANCE, GEORGE
Progressive Repertoire for the
Double Bass, 1. og 2. hefti
Carl Fischer

ÝMSIR
Yorke Studies, 2. hefti
Yorke Edition

Tónverk og safnbækur

Eftirfarandi tónverk og safnbækur eru fyrir kontrabassa og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

BACH, J. S. / NEILINGER
Sarabanda úr sjöttu sellósvítunni
[einleiksverk]
Ludwin

BRUCH, M. / SANKEY
Kol Nidrei op. 47
IMC

CAPUZZI, A.
Konsert í F-dúr
Boosey & Hawkes
Konsert í D-dúr
Yorke Edition

CARROLL, IDA
5 National Dances
Stainer & Bell

ECCLES, H. / NEIDLINGER
Fyrsti þáttur úr sónötu í g-moll
Ludwin

FAURÉ, G. / ZIMMERMANN
Après un rêve
IMC
Sicilienne op. 78
IMC

FRESCOBALDI, G.
Toccata
Ludwin

GIOVANNINO
Sónata í F-dúr
Yorke Edition

HARTLEY, K. (ÚTG.)
Double Bass Solo 1
Oxford University Press
Double Bass Solo 2
[einleiksverk]
Oxford University Press

HESTER, N.
The Bull Steps Out
Yorke Edition

MARCELLO, B.
Sónata í G-dúr
Schirmer

MARIE, G.
La Cinqantaine
Ludwin

PERGOLESI, G. B.
Nina
Ludwin

100

PURCELL, H. / ZIMMERMANN
Aria
IMC

SAINT-SAËNS, C.
Fíllinn úr Karnival dýranna
United Music Publishers

VIVALDI, A. / ZIMMERMANN
Sónata nr. 1 í B-dúr
IMC

ÝMSIR
Yorke Solos Vol. 1, 35 Easy Pieces
Yorke Edition

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi í kontrabassaleik skal nemendi leika þrjú verk og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á miðprófi velja nemendur á milli þess að (a) leika tónverk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni, (b) leika frumsamið verk eða eigin útsetningu og (c) spinna út frá gefnu upphafi, lagi eða hljómferli með eða án undirleiks. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 43. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 38–39 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á miðprófi, valin úr þekktum tónbókmenntum hljóðfærisins. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á miðprófi.

Tónverk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

101

Dæmi um verk

BEETHOVEN, L. VAN.
Sónatína
Úr: Hartley K. (útg.): Double Bass Solo 1
Oxford University Press

CAPUZZI, A.
Konsert í D-dúr, 1. kafli, Allegro
Yorke Edition
eða
Konsert í F-dúr, 1. kafli, Allegro
Boosey & Hawkes

DEUTSCHMANN, GERHARD
The Fairground, nr. 33
Úr: Yorke Solos, 1. hefti
Yorke Edition

GIOVANNINO
Sónata í F-dúr, 1. kafli, Allegro
Yorke Edition

MARCELLO, B.
Sónata í G-dúr, 3. og 4. kafli
Schirmer

VIVALDI, A. / ZIMMERMANN
Sónata nr. 1 í B-dúr, 3. og 4. kafli
Largo og Allegro
IMC

Dæmi um æfingar

Æfing nr. 31 í D-dúr
Úr: Bottesini, G.: Method for Double Bass, 1. hefti
Yorke Edition

Æfing nr. 2 í C-dúr
Úr: Simandl, F.: New Method for String Bass, 2. hefti, bls. 5
IMC

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið miðnáms, bls. 99. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- krómatískan tónstiga frá ,E að d (í þumalstillingu á G-streng)
- tvo dúrtónstiga ásamt þríhljómum, tvær áttundir
- einn molltónstiga, hljómhæfan og laghæfan, ásamt þríhljómi, tvær áttundir

Leikmáti og hraði

Nemandi

- leiki krómatískan tónstiga bundið, fjórar nótur í hverju stroki
- geti leikið dúr- og molltónstiga á eftirfarandi hátt:
    - óbundið, jafnar nótur
    - bundið, tvær nótur í hverju stroki
    - pizzicato
- geti leikið þríhljóma frá grunntóni beint upp á efsta tón innan tónsviðsins og niður á grunntón aftur á eftirfarandi hátt:
    - óbundið, jafnar nótur
    - bundið, tvær nótur í hverju stroki
    - pizzicato
- leiki hraðasta tónstigann eigi hægar en M.M. ♩ = 120, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma, hiklaust og utanbókar

Dæmi

B-dúr

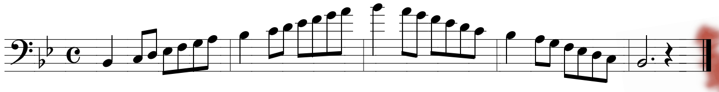

B-dúr þríhljómur

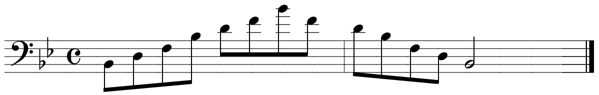

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfanga að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil fjórum árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

102

103

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok framhaldsnáms eiga kontrabassanemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð tökum á eðlilegri og vel þjálfaðri stöðu beggja handa og samhæfðum hreyfingum
- ráði yfir nákvæmri og öruggri bogatækni
- hafi náð tökum á góðri og öruggri vinstrihandartækni
- beiti lipurri og jafnri fingratækni og ráði yfir talsverðum hraða
- ráði yfir þjálum bogaskiptum, strengjaskiptum og stillingaskiptum
- hafi náð tökum á góðri tónmyndun á öllu tónsviðinu
- hafi náð mjög góðum tökum á inntónun
- hafi náð góðum tökum á vibrato og noti það með hliðsjón af stíl
- ráði yfir víðu styrkleikasviði hvar sem er á tónsviði hljóðfærisins

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við á miðprófi
- ráði yfir talsverðum hraða
- hafi fengið reglulega þjálfun í að leika utanbókar
- hafi hlotið þjálfun í ýmiss konar samleik, þ.m.t. hljómsveitarleik og kammertónlist
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna

104

- hafi á valdi sínu krómatískan tónstiga, þrjár áttundir á tónsviðinu ‚E til c'
- geti leikið alla dúrtónstiga, hljómhæfa og laghæfa molltónstiga ásamt þríhljómum, þrjár áttundir á tónsviðinu ‚E til c'
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt almennum hluta aðalnámskrár, bls. 41–42

Nemandi sýni með ótvíræðum hætti

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- margvísleg blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Verkefnalisti í framhaldsnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í framhaldsnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig verkefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf framhaldsnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listinn er þrískiptur: æfingar, tónverk og útdrættir úr hljómsveitarverkum. Raðað er eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar kennslubóka eða tónverka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

105

Æfingar

BILLÉ, ISAIA
Nuovo metodo per contrabasso, III corso practico, 1. hefti
Ricordi

BOTTESINI, GIOVANNI
Method for Double Bass, 1. og 2. hefti
Yorke Edition

NANNY, EDOURD
Méthode complète, 1. hefti
Leduc

SIMANDL, FRANZ
New Method for String Bass, 1. hefti
IMC/Carl Fischer
New Method for String Bass, 2. hefti
IMC
30 Etudes for the String Bass
IMC

STORCH / HRABÉ / ZIMMERMANN, F.
57 Studies in two Volumes, 1. hefti
IMC

STREICHER, LUDWIG
Mein Musizieren auf dem Kontrabass, 2. og 3. hefti
Doblinger

STURM, WILHELM / ZIMMERMANN, F.
110 Studies in two Volumes, 2. hefti
IMC

VANCE, GEORGE
Progressive Repertoire for the Double Bass, 1. og 2. hefti
Carl Fischer

ÝMSIR
Yorke Studies, 2. hefti
Yorke Edition

Tónverk

Eftirfarandi tónverk eru fyrir kontrabassa og hljómborðsundirleik nema annað sé tekið fram.

BENSTEAD, C.
Four Episodes
Yorke Edition

BERKELEY, L.
Introduction and Allegro
Yorke Edition

BOTTESINI, G.
Elegia
Yorke Edition

CAPUZZI, A. / BUCCHARELLA
Konsert í D-dúr
Yorke Edition

CIMADOR, G. B.
Konsert í G-dúr
Yorke Edition

CORELLI, A. / ZIMMERMANN
Sónata í d-moll
IMC

DRAGONETTI, D.
Andante og Rondó í C-dúr
Yorke Edition
Solo in G (Variazioni con Tema di Minuetto)
Doblinger/Kalmus

DRAGONETTI, D. / SHANNON
The Famous Solo in E minor
Yorke Edition

ECCLES, H. / ZIMMERMANN
Sónata í g-moll
IMC

FESCH, W. / ZIMMERMANN
Sónata í G-dúr
IMC

GLIÈRE, R.
Intermezzo, op. 9, nr. 1
IMC
Prelude, op. 32, nr. 1
IMC

HARTLEY, K. (ÚTG.)
Double Bass Solo 2
[einleiksverk]
Oxford University Press
Double Bass Solo Plus, 20 Graded Melodies for Double Bass and Piano
Oxford University Press

JACOB, GORDON
A Little Concerto
Yorke Edition

KEYPER, F.
Romance and Rondo
Yorke Edition

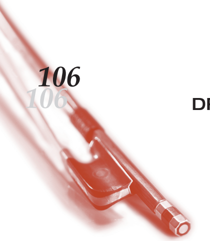

106

MISEK, A.
Sónata nr. 1 í A-dúr
Liben
Sónata nr. 2 í e-moll
Liben

MONTAG, L.
Etude
Editio Musica Budapest

RIDOUT, ALAN
Konsert
Yorke Edition

ROMBERG, B. / SANKEY
Sónata í e-moll
IMC

VIVALDI, A.
Sónata nr. 1 í B-dúr
IMC

WALTER, D.
The Elephant's Gavotte
Yorke Edition

ZIMMERMAN, O.
Solos for the Double Bass Player
Schirmer

Útdrættir úr hljómsveitarverkum

HARTLEY, K.
Double Bass Solo 2
Oxford University Press

SIMANDL, F.
New Method for String Bass, 1. hefti
IMC/Carl Fischer

MANDENSKY, E.
Strauss, Orchesterstudien aus den Symphonischen Werken
Edition Peters

ZIMMERMAN, OSCAR
The complete Double Bass Parts, selected works of Joh. Seb. Bach
Zimmerman
The complete Double Bass Parts of Strauss Tone Poems
Zimmerman

ZIMMERMANN, FREDERIC
Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire, sjö hefti
IMC

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þríþætt; hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 41–42 í sama riti. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi í kontrabassaleik skal nemandi leika þrjú verk, útdrætti úr hljómsveitarverkum og eina æfingu. Aðrir prófþættir eru tónstigar og brotnir hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á framhaldsprófi velja nemendur á milli þess að (a) leika tónverk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni og (b) leika samleiksverk þar sem próftaki gegnir veigamiklu hlutverki. Frekari umfjöllun um valþátt prófsins er að finna

107

í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 44. Nánar er gerð grein fyrir vægi einstakra prófþátta á bls. 40 í sama riti.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi og útdrætti úr hljómsveitarverkum. Síðan eru birt fyrirmæli um fjölda og leikmáta tónstiga og hljóma á framhaldsprófi.

Tónverk, útdrættir úr hljómsveitarverkum og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um tónverk

CIMADOR
1. þáttur úr konsert í G-dúr
Yorke Edition

CORELLI, A. / ZIMMERMANN
Sónata í d-moll
IMC

DRAGONETTI, D.
Solo in G (Variazioni con Tema di Minuetto)
Doblinger/Kalmus

JACOB, GORDON
A Little Concerto, 3. kafli Allegro
Yorke Edition

RIDOUT, ALAN
Konsert, 1. kafli Grave
Yorke Edition

VIVALDI, A.
Sónata nr. 1 í B-dúr
IMC

Dæmi um útdrætti úr hljómsveitarverkum

BRITTEN, B.
Variation H úr „The Young Persons Guide to the Orchestra“
Úr: Hartley, Keith: Double Bass Solo 2, nr. 25
Oxford University Press

VERDI, G.
Solo úr Othello, 4. þætti
Úr: Hartley, Keith: Double Bass Solo 2, nr. 30
Oxford University Press
eða: Simandl, F.: New Method for String Bass, 1. hefti, bls. 121
Carl Fischer/IMC

BEETHOVEN, L. VAN
Sinfónía nr. 5
Úr: Zimmerman (útg.): Orchestral Excerpts, 7. hefti
IMC

BRAHMS, J.
Sinfónía nr. 2
Úr: Zimmerman (útg.): Orchestral Excerpts, 1. hefti
IMC

MOZART, W. A.
Sinfónía nr. 40
Úr: Zimmerman (útg.): Orchestral Excerpts, 1. hefti
IMC

STRAUSS, R.
Tod und Verklärung
Úr: Madensky (útg.): Orchesterstudien aus den Symphonischen Werken
Edition Peters

108

Dæmi um æfingar

Æfing nr. 5
Úr: Bottesini, G.: Method for Double Bass, 2. hefti
Yorke Edition

Æfing nr. 1
Úr: Simandl, F.: Gradus ad Parnassum, 1. hefti
IMC

Tónstigar og brotnir hljómar

Undirbúa skal tónstiga og brotna hljóma í samræmi við markmið framhaldsnáms, bls. 105. Úr því efni velji kennari og nemandi til prófs samkvæmt nánari fyrirmælum hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- krómatískan tónstiga, þrjár áttundir á tónsviðinu ,E til c'
- tvo dúrtónstiga, ásamt þríhljómi, þrjár áttundir
- einn molltónstiga, hljómhæfan og laghæfan, ásamt þríhljómi, þrjár áttundir

Leikmáti og hraði

Nemandi

- geti leikið krómatískan tónstiga á eftirfarandi hátt:
  - bundið, sex nótur í hverju stroki
- geti leikið tónstiga á eftirfarandi hátt:
  - óbundið, jafnar nótur
  - bundið, sjö nótur í hverju stroki
  - pizzicato
- geti leikið brotna þríhljóma á eftirfarandi hátt:
  - óbundið, jafnar nótur
  - bundið, fjórar nótur í hverju stroki
  - pizzicato
- leiki hraðasta tónstigann eigi hægar en M.M. ♩ = 144, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma, hiklaust og utanbókar

109

Dæmi

B-dúr – bundið, sjö nótur í hverju stroki

Samleikur

Hér á eftir fara nokkrar ábendingar um samleiksverk sem gætu reynst notadrjúg í kennslu. Verkin eru flokkuð í þrennt: verk fyrir grunnnám, miðnám og framhaldsnám, allt eftir því í hvaða námsáfanga þau henta best. Innan hvers hluta er verkunum raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefenda getið með sama hætti og annars staðar í námskránni.

Grunnnám

BACH, J. S.
Anna Magdalena Collection
[2, 3 og 4 kontrabassar]
Ludwin
Seven Preludes
[2 og 3 kontrabassar]
Ludwin
Duets and Trios for Beginning Bassists
[2 og 3 kontrabassar]
Ludwin

MOZART, W. A.
Twelve Duets
[kontrabassi + víóla]
Ludwin

ÝMSIR
Jólalög
Ludwin

Miðnám

BACH, J.S. / NEIDLINGER, B.
Air on a G String
[2 kontrabassar]
Ludwin
Fúga í c-moll
[3 kontrabassar]
Ludwin
Fúga í g-moll
[3 kontrabassar]
Ludwin
Fjórir kóralar
[4 kontrabassar]
Ludwin

BACH, J.S. / NEIDLINGER, B.
Sheep May Safely Graze
[4 kontrabassar]
Ludwin
Jesu, Joy of Man's Desire
[4 kontrabassar]
Ludwin

BEETHOVEN, L. VAN
Septett í Es-dúr, op. 20
IMC

110

DVOŘÁK, A.
Intermezzo fyrir strengjakvintett
Ludwin

MOZART, W. A.
Sónötur í C-dúr og F-dúr, K 46
[kontrabassi + fiðla, upphaflega fiðla + selló]
Ludwin

SAINT-SAËNS, C.
Septett op. 65
[trompet + 2 fiðlur + víóla + selló + kontrabassi + píanó]
IMC

SATIE, ERIC
Gymnopedies
[4 kontrabassar]
Ludwin

SCHUBERT, F.
Silungakvintettinn op. 114
[fiðla + víóla + selló + kontrabassi + píanó]
IMC

Framhaldsnám

BARBER, S.
Adagio for Strings
[4 kontrabassar]
Ludwin

BREUER, PAUL
Little Serenade for 2 Flutes and DB
[2 flautur + kontrabassi]
Edition Gerig

DITTERSDORF, K. D. VON
Sinfonia Concertante for viola & bass
Kalmus

DVOŘÁK, A.
Kvintett í G-dúr, op. 77
IMC
Serenaða í d-moll, op. 44
IMC

MOZART, W. A.
Sónata í B-dúr, K 292
[2 kontrabassar, upphaflega fagott + selló]
Ludwin
Divertimento nr. 17 í D-dúr K 334
[2 fiðlur + víóla + kontrabassi/selló + 2 horn]
IMC

PORADOWSKI, STEFAN BOLESLAW
Trio für drei Kontrabässe, Op. 56
Hofmeister

PROKOFIEFF, S.
Grandmother's Tales
[4 kontrabassar]
Ludwin
Kvintett í g-moll, op 39
[óbó + klarínetta + fiðla + víóla + kontrabassi]
IMC

RAVEL, M.
Pavane of the Sleeping Beauty
[2 kontrabassar]
Ludwin

ROSSINI, G.
Sonati a quattro: Sónata nr. 1 í G-dúr
[2 fiðlur + selló + kontrabassi]
Kalmus
Sonati a quattro: Sónata nr. 2 í A-dúr
[2 fiðlur + selló + kontrabassi]
Kalmus
Sonati a quattro: Sónata nr. 3 í C-dúr
[2 fiðlur + selló + kontrabassi]
Kalmus
Sonati a quattro: Sónata nr. 4 í B-dúr
[2 fiðlur + selló + kontrabassi]
Kalmus
Sonati a quattro: Sónata nr. 5 í Es-dúr
[2 fiðlur + selló + kontrabassi]
Kalmus
Sonati a quattro: Sónata nr. 6 í D-dúr
[2 fiðlur + selló + kontrabassi]
Kalmus

SCHUBERT, F.
Oktett í F-dúr, op. 166
[strokkvartett + kontrabassi + klarínetta + horn + fagott]
IMC

111

Bækur varðandi hljóðfærið

Eftirfarandi skrá er ætlað að veita ábendingar um áhugaverðar og gagnlegar bækur varðandi sögu, smíði og þróun hljóðfærisins, tónbókmenntir, tónskáld, leikmáta, flytjendur og kennslu.

Brun, Paul: A History of the Double Bass, 1, Chemin de la Flanerie 59650 France 1989

Dreyfus, Laurence: Bach's Continuo Group, Studies in the History of Music #3, Harvard University Press 1987

Elgar, Raymond: Introduction to the Double Bass, Sussex, England 1960 [fáanleg hjá Lemur Music, California, USA]

Elgar, Raymond: More about the Double Bass, Sussex, England 1963 [fáanleg hjá Lemur Music, California, USA]

Elgar, Raymond: Looking at the Double Bass, Sussex, England 1967

Meier, Adolf: Konzertante Musik für Kontrabass in der Wiener Klassik, Schriften zur Musik #4, München-Salzburg 1969

Planyavsky, Alfred: Geschichte des Kontrabasses, Hans Schneider, Tutzing, Þýskaland 1970, 1984

Planyavsky, Alfred: Der Barockkontrabass Violone, Salzburg 1989

Rosengard, Duane: Cremonese Double Basses, Editrice Turris, Cremona 1992

Salmen, Walter: Kontrabass und Bassfuntion, IBzM #12, Innsbruck 1986

Stanton, David H.: The String (Double) Bass, Evanston, Illinois 1965

Zimmerman, Oscar & Murphy, George: Once More. From the Beginning [fáanleg hjá Lemur Music, California, USA]

Tímarit og vefföng

The Double Bassist, Orpheus Publications, PO Box 648, Harrow, Middelsex HA1 2NW, England

International Society of Bassists, 4020 McEwen, Suite 105, Dallas, Texas, U.S.A. http://jmu.edu/bassists/isb.html

Lemur Music – heimasíða með fjölmörgum tengingum, um nánast allt sem viðkemur kontrabassa. http://www.lemur-music.com

112

113

Menntamálaráðuneytið